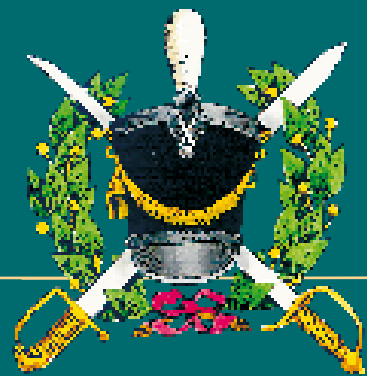

Chakoten

Dansk Militærhistorisk Selskab

De voldsomme kampe ved Dannevirke i de iskolde februardage i 1864-krigens første fase fik afgørende betydning for krigens videre forløb

Af Henrik Denman

Kampen om dødsfælden

Interessen for Slaget ved Dybbøl den 18. april 1864 har i de senere år været omgæret af betydelig interesse, ikke mindst i kølvandet på historikeren Tom Buk-Swientys bestseller "Slagtebænk Dybbøl" og "Dommedag Als" og Ole Bornedals tv-serie om slaget. Mange glemmer imidlertid kampene i krigens indledende fase, som i høj grad fandt sted mellem danske og østrigske tropper, hvor kampene på Dybbøl i højere grad prægedes af den preussiske indsats.

Forfatteren Claes Johansen vil med sin bog "Dødsfælden Dannevirke" rette op på den ubalance ved at fokusere på de militære begivenheder i 1864-krigens første uge frem til rømningen af det danske fæstningsværk. De meget dramatiske dage fra den 1. februar fik stor betydning for hærens selvforståelse helt op til vore dage, men kampenes udfald kom også til få at stærk indflydelse på det civile danske samfunds selvopfattelse.

En af Claes Johansens pointer er, at masser af soldaterberetninger fortæller, hvordan stemningen af motivation og selvtillid, der havde præget hæren inden tilbagetoget fra Dannevirke, aldrig vendte tilbage. Man glemte næsten den danske afværgesejr inden rømningen ved Mysunde den 2. februar, selv om den med Claes Johansens ord sandsynligvis reddede den danske hær fra at blive fastlåst ved Dannevirke og nedkæmpet. Han mener, at det kunne have ført til landets undergang som selvstændig stat, og det var den preussiske plan, nedkæmpelsen af

den danske fæstning skulle ske inden for blot tre dage.

Hovedforsvarsværket

Claes Johansen går detaljeret frem i sin beskrivelse af de tidlige februardage, hvor den danske hær først forsvarede Dannevirke og derefter kom ind i en desperat og kaotisk kamp ved Sankelmark Sø, inden de sluttelig kunne trække sig tilbage til Dybbøl. Han beskriver fæstningsværket Dannevirke, som skulle holde fjenden hen, så Danmark kunne vinde tid og mobilisere hæren, og han forklarer det politiske og militære spil, hvor Ingeniørkorpset med krigsminister Hans Nicolai Thestrups opbakning valgte at gøre Dannevirke til hærens hovedforsvarsværk og dermed nedprioritere en modernisering af fæstningsbyen Fredericia og bygningen af et større forsvarsværk ved Dybbøl.

Efter at have beskrevet forudsætningerne, den overordnede militære ledelse hos den excentriske overgeneral Christian Julius de Meza på den ene side og general Helmuth von Moltke, den store militære strateg bag felttoget mod Danmark 1864, på anden side, hærenes styrker og de politiske positioner i København går Claes Johansen over til at beskrive kampens forløb.

Den 30. januar fik de Meza overrakt en skrivelse om, at danskerne skulle forlade Slesvig, men det var reelt en krigserklæring. de Mezas svar lød: "Undertegnede står rede til at møde enhver voldsgerning med våben."

Den trussel blev meget hurtigt til virkelighed for den danske hær på Danne-

Kampen ved Mysunde den 2. februar 1864. Bogstaverne a og b er de lukkede skanser, c, d og e er tre fremskudte forsvarsværker, mens f er et mindre forsvarsværk til beskyttelse af den nordlige bro. Desuden var der på fjordbredden vest for halvøen seks kanonpladser benævnt med bogstavet g. Kort fra bogen af Cathrine Astrid Johansen. I bogen er kortene uden farver.

virke, for kl. 7 om morgenen den 1. februar begyndte fjenden at gå frem mod Ejderen. Lederen af operationen var korpsschefen selv, den 36-årige prins Friedrich Karl, en nevø til den preussiske Kong William 1. Vintervejret var hårdt, det frøs og sneede kraftigt, og

- 2** *Henrik Denman:* Kampen om dødsfælden Dannevirke.
- 4** *Jens Kristian Boll:* Den forsvundne Ohain hulevej ved Waterloo.
- 10** *Claus Mogensen:* Hvem har tegnet 35 plancher med uniformer fra Treårskrigen?
- 16** *Ivan M.C.S. Elsmark:* Digt og sandhed: Det historiske maleri.
- 22** Militærhistoriske nyheder.
- 24** *Siden sidst:* 100 året for Somme-offensiven juli til oktober 1916.
- 25** *For 300 år siden:* Tordenskiolds triumf ved Dynekilen.
- 26** Mosedede Fort i EU-projekt.
- 26** Mødekalendar 2016-2017.
- 28** Slaget ved Albuera 1811.

Forsiden: En af de stærkeste myter fortæller, at Napoleon tabte slaget, fordi hans kavaleri på vej til at udslette englænderne dratter i en hulevej, som franskmændene i deres kamplyst havde overset. Læs historien side 4-9. Maleri af franske kyrasserer af den franske slagmaler Édouard Jean Baptiste Detaille (1848-1921).

Niels Simonsens maleri af tilbage-trækningen fra Dannevirke, som var en af 1864-krigens hovedbegivenheder. Foto: Det Nationalhistoriske Museum, Frederiksborg slot.

Dannevirke

kampene varede dagen igennem, men et egentligt angreb udeblev.

Mysundekampen

Den 2. februar kom danskerne i hårdere kampe, især under forsvaret af Mysunde. Midt på dagen begyndte beskydningen af skanserne ved Mysunde for alvor, og danskerne forventede, at fjenden snart ville forsøge sig med en samlet storm. Men angrebet udeblev, og det preussiske infanteri trak sig tilbage under stadig beskydning fra dansk side. Denne første større kamp under krigen endte med en dansk afværgesejr – en sejr, som Claes Johansen tillægger stor betydning. Et sejt dansk forsvar ødelagde Moltkes plan om at gennembryde Dannevirke og tilintetgøre den danske hær inden for ganske få dage, og det var sejren ved Mysunde, der gav det danske militær tid til at komme væk fra Dannevirke, samle sig i nye stillinger og kæmpe videre.

Fjenden brugte tredjedagen til at angribe Dannevirkes centrum, og da dagen var omme, havde både danskerne og østrigerne lidt svære tab. Claes Johansen bemærker, at kampene foran Dannevirke den 3. februar må betegnes som et skoleeksempel på de katastrofer, en enkelt uduelig officer af mellemgraderne – der er tale om major Rist - kan udløse, hvis omstændighederne er uheldige nok, men han var langt fra den eneste, der overtrådte sine beføjelser.

Tilbagetoget

Nederlaget ved kampene den 3. februar banede vejen for beslutningen om, at

Dannevirke burde rømmes hurtigst muligt. Den beslutning tog de Meza og hans nærmeste officerer på et krigsråd om aftenen samme dag, og den følgende dag gjorde hæren sig klar til at rømme Dannevirke. I ly af mørket den 5. februar rømmede den danske hær med 40.000 mand, hundredvis af vogne, kanoner og 10.000 heste i hemmelighed Dannevirke i retning mod Flensborg.

Tilbagetoget blev dog en mere dramatisk affære end forudset, for ved Sankelmark Sø syd for Flensborg kom danske soldater i heftige kampe med østrigerne. Claes Johansen trækker en direkte linje fra det, han kalder Sankelmarkmyten om, at danskerne rent faktisk vandt slaget, til den danske hærs videre krigsførelse i 1864. Han mener, at den danske hær lod sig forblinde af brugen af bajonetter, og at det var stærkt medvirkende til de massakrægtige nedkæmpelser af danske troppestykker ved preussernes erobring af Als.

Claes Johansens bog er en forbillig militærhistorisk bog med et væld af informationer om både hærledelsernes overordnede strategi og taktik og soldaterberetninger fra begge hold. Han har mange fine analyser af nyligt frigivet kilde materiale. Gode oversigtskort gør det nemt at følge kampene så at sige time for time i de fem dage, hvor den danske hærs forsvar af Dannevirke blev det dramatiske forspil til Slaget ved Dybbøl. ■

Claes Johansen:
Dødsfælden Dannevirke.
Forlaget Turbine 2014.
349,95 kr.

Den forsvundne Ohain hulvej eller Victor Hugo og myterne omkr

Fantasi over kyrasserernes massestørt i hulvejen ved Waterloo som beskrevet af Victor Hugo. Inspireret og malet af den spanske maler Ulpiano Checa Y Sanz.

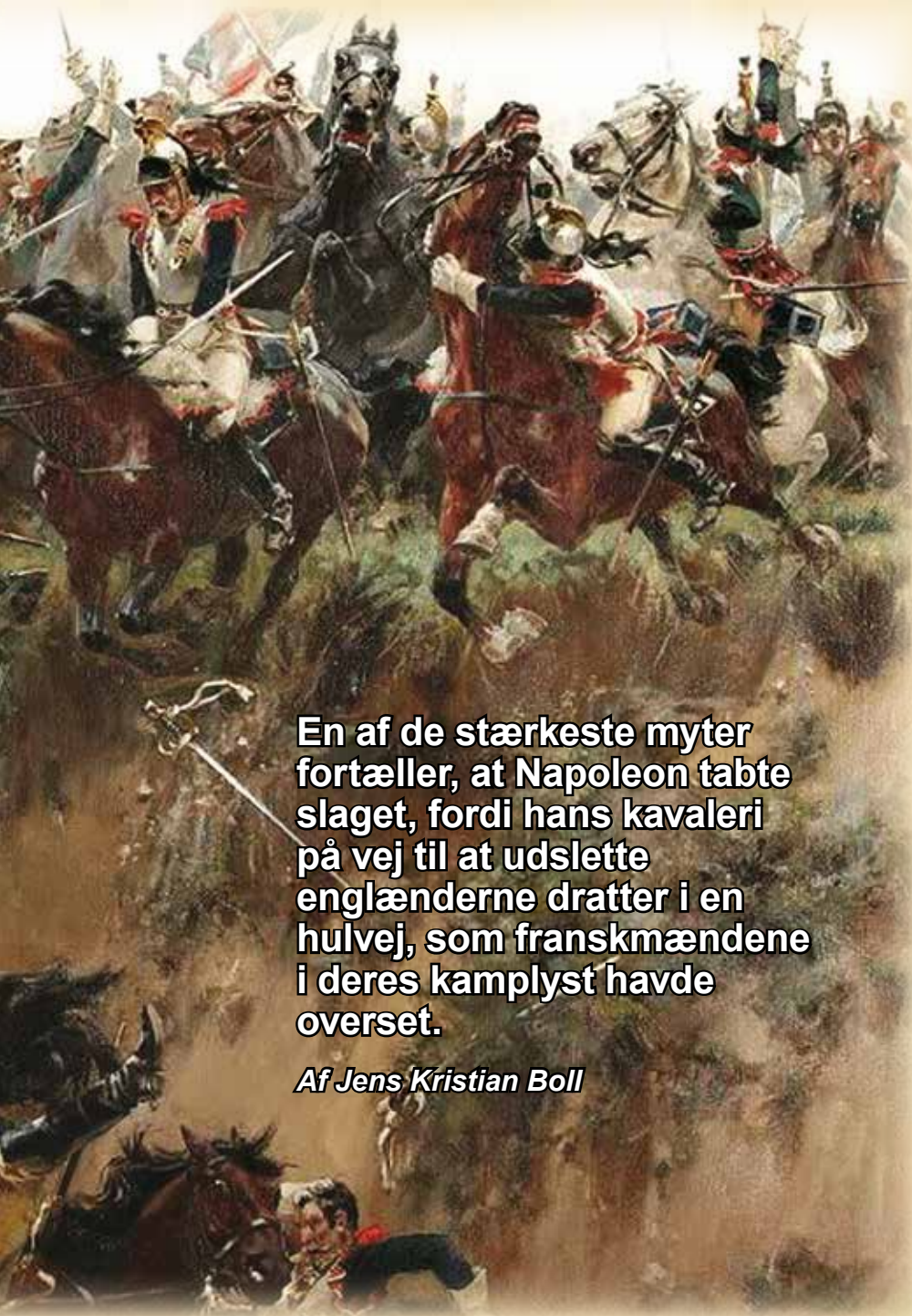
Victor Hugo: "Les Misérables" (1862) tæller blandt verdenslitteraturens storværker. Et af de steder, Victor Hugo mindes, er slagmarken ved Waterloo, hvor en stele med hans portræt og navn er rejst nær La Belle Alliance i nærheden af skulpturen af den døende franske kejsersørn. Victor Hugo mindes med rette netop ved Waterloo,

selv om hans forhold til det berømte slag ikke er ukompliceret. På den ene side ophøjer han i sin uforlignelige prosa de historiske begivenheder til mytternes og legendernes verden. På den anden side tager han sig ifølge historikerne vel vide friheder under denne ophøjelsesproces, hvor han lancerer nogle af de mest populære, men øjensynligt fejlagtige myter

om slaget. Dette gælder især beretningen om, at Napoleon taber slaget, fordi hans kavaleri undervejs for at effektuere englændernes endegyldige udslettelse dratter i en hulvej, som franskmændene i deres kamplyst havde overset.

Victor Hugo afbryder adskillige gange i sit mesterværk "Les Misérables" den spændende og medrivende handling for

Ivej ved Waterloo ing slaget ved Waterloo

En af de stærkeste myter fortæller, at Napoleon tabte slaget, fordi hans kavaleri på vej til at udslette englænderne dratter i en hulvej, som franskmændene i deres kamplyst havde overset.

Af Jens Kristian Boll

tilsyneladende at bevæge sig ud i lange digressioner, der både er stilistiske mesterværker og giver læseren en dybere forståelse af handlingen. Den længste digression er Victor Hugos skildring af sit eget besøg ved Waterloo i sommeren 1861, altså tæt på et halvt århundrede efter den handling i året 1815 i romanen, som han afbryder. Og det er netop på

dette punkt i fortællingen, at den ædle Jean Valjean har robet sin hemmelige identitet som flygtet galejslave¹ for at redde en uskyldigt mistænkt. Valjeans pligtro Nemesis, inspektør Javert, arresterer straks Valjean, der sendes tilbage til tvangsarbejdet ude af stand til at redde den døende Fantine og hendes lille datter Cosette. Den eneste forbindelse

mellem slaget ved Waterloo og handlingen i "Les Misérables" synes at være, at skurken Thenardier udfolder sig som marodør efter slaget.

Selv om Victor Hugos skildring af Waterloo er en litterær perle, vælger en del udgivere af "Les Misérables" at udelade afsnittet eller forkorte det væsentligt. Det skal være usagt, om de frygter, at den lange digression vil irritere utålmodige læsere, der brænder efter at få at vide, hvordan Valjean nu redder sig, eller om forlæggerne kvier sig ved at udfordre faghistorikerne. Jeg valgte efter grundige konsultationer med betydeligt mere franskkyndige end mig selv at støtte mig til net-udgaven i classic reader (<http://www.classicreader.com/book/268/72> Les Misérables) som grundtekst, idet jeg krydstjekkede med den officielle franske udgave Victor Hugo: "Les Misérables" vol. I, texte intégral, Garnier Flammarion, Paris 1967. Efter hvert citat anfører jeg det pågældende kapitels navn som kildeangivelse. Vi vil nu genopleve Victor Hugos medrivende skildring af kyrasserernes dødsridt og derefter se, hvordan samtidige øjenvidner og senere militærhistorikere opfatter situationen for at overveje, hvorfor Victor Hugo vælger at fortælle disse beretninger.

Med sværdene mellem tænderne og pistolerne i nærerne

(Victor Hugo: kapitel 10, plateauet ved Mont Saint Jean)

En af de store episoder ved Slaget ved Waterloo er de franske kyrasserers stormløb mod de urokkelige engelske infanteri-karreeer. Få har skildret den kamp så intenst og medrivende som Victor Hugo i "Les Misérables":

"Netop som kyrassererne passerede højderyggen, opfyldt af raseri og ønsket om at udslette englændernes artilleri og karreeer, fik de øje på en dyb hulvej mellem dem og englænderne. Det var hulvejen ved Ohain, Det blev et forfærdeligt øjeblik, hulvejen lå der som en kløft, uventet og gabende lige foran første række. Anden række puffede første række i og blev selv puffet i af tredje række. Heste stejlede og sprang, væltede over ende og gled i dybet med alle fire ben sparkende i vejret, mens de knuste deres ryttere. Redning var umulig. Hele rytterkolonnen var et eneste projektil. Den kraft, der skulle have knust englænderne, knuste nu franskmændene i stedet. Hulvejen kunne kun overvindes ved at fylde, og da hulvejen var fyldt af en eneste masse af knust kød, kunne de resterende ryttere ride over. Næsten hver tredje mand i Dubois brigade styrtede ▶

Den forsvundne Ohain hulvej ved Waterloo

i denne afgrund. Således begyndte nederlaget. En lokal tradition, uden tvivl overdrevet, hævder, at 2000 heste og 1500 mænd ligger begravede i hulvejen, men indeholdt i disse tal er sandsynligvis også de, der er båret hertil fra andre dele af slagmarken for at blive begravet i hulvejen.”

(Kapitel 9: *Det uventede*)

”Katastrofen ved hulvejen havde decimeret kyrassererne, men ikke gjort dem modløse. De var den type mænd, hvis mod forøges, når deres antal formindskes. Alle de engelske karreer blev angrebet med det samme. Englænderne forblev upåvirkede: første række knælede og rettede deres bajonetter mod kyrassererne, mens anden række skød kyrassererne ned. Inde i karreen arbejdede artilleristerne, så åbnede karreen sig, en sky af kardæskkugler blev spyet ud, hvorefter karreen på ny lukkede sig. Kyrassererne svarede med at knuse fjenden. De store heste for ind i fjendens rækker, stejlede, sprang over bajonetter og styrtede kæmpemæssige midt iblandt karreens fire levende vægge, Kanonkugler og kardæskskud pløjede sig gennem kyrasserernes rækker, kyrassererne slog brecher i karreerne, hele rækker af mænd forsvandt, søndermalede under hestenes hove. Bajonetter blev stødt i bugen på disse kentaurer, værre sår var sjældent set. Karreerne, udtyndede af de vanvittige ryttere, sluttede rækkerne uden at vige og udspyede udtømmelige lagre af kardæskkugler. Karreerne var ej længere bataljoner men kratere, kyrassererne var ikke længere kavaleri, men lynild. Hver karre var en vulkan angrebet af en tordensky, lava kæmpede mod lyn.”

(Kapitel 10: *Plateauet ved Mont Saint Jean*)

Victor Hugo hævder, at en del af angrebene faktisk lykkedes for så vidt, at flere karreer blev nedkæmpet og nævner specielt det 75. højlænderregiment, der led en grim skæbne under de franske sværd. Kritikerne gør her opmærksom på, at det pågældende regiment IKKE deltog ved Waterloo, men var udstationeret i Middelhavsområdet, hvorfor det måtte have været meget lange sværd, der kunne nå dem.

Victor Hugos skildring af kyrasserernes massestyrt har inspireret malere som Ulpiano Checa y Sanz, som lader kyrassererne forsvinde i en gabende afgrund, der dog er godt på vej til at blive fyldt af

Den berømte hulvej Chemin creux ved Ohain, som Victor Hugo mener, forsvandt i forbindelse med opførelsen af mindesmærket med løven på en høj ved Waterloo. Waterloo panorama.

knuste mænd og heste, mens vejen hos Roger Viollet (*Le passage du chemin creux*) nok er en hindring, der giver køproblemer, men ikke nogen dødsfælde.

Det store problem for den, der såvel i dag som på Victor Hugos dage gæster Waterloo, er, at der ikke fører nogen hulvej tværs over slagmarken. Victor Hugo forklarede denne mangel med, at vejen forsvandt da De forenede Nederlande gravede hele højdedraget bort for at samle jorden til monumentet Løvehøjen, der markerer det sted, hvor De forenede Nederlandes kronprins og hærens formelle næstkommanderende prins William af Orange fik et overfladisk sår.² Hugo undlader dog at skrive om de problemer, en sådan afgravning måtte have voldt, hvis man, som han hævder, havde begravet tusinder af mænd og heste i hulvejen. Som bevis på, hvor farlig bemeldte hulvej var, nævner Hugo, at Bruxelleskøbmanden Bernard de Brye i 1637 blev knust af en vogn i samme hulvej, og at bonden Mathieu Nicaise blev dræbt ved en sammenskridning i 1783 (*Kapitel 7: Napoleon i godt humør*).

Moderne skildringer af Waterloo afviser historien om hulvejen, der blev til en dødsslugt som en myte, der står for Victor Hugos egen regning. Militærhistorikeren Jacques Logie gør opmærksom på, at ingen samtidige kilder nævner katastrofen med et ord. Var Dubois' kyrasserregiment omtrent udslettet i hulvejen, er det forunderligt, at Dubois og hans ledende officerer, der befandt sig i første række og derfor burde have været de første ofre, alle overlevede slaget og at de, der blev sårede, fik deres sår i kampene ved karreerne.

Det franske kavaleri beordres frem

Det har været en udbredt tradition at give Ney skylden for nederlaget ved

Waterloo, fordi han kastede det franske kavaleri ind i et hovedløst angreb mod det engelske infanteri. Set ud fra et militærhistorisk synspunkt var spørgsmålet ikke så enkelt endda. Tiden var den dag rent bogstaveligt ved at løbe ud for Napoleon, som allerede lidt over middag var klar over, at begivenhederne ikke længere forløb efter planen. Kejserens strategi gik ud på at angribe Wellington og Blücher hver for sig, drive dem i hver sin retning og derpå besejre dem endegyldigt efter tur.

Napoleon havde 16. juni slået Blücher ved Ligny og drevet ham østpå bort fra Wellington og sendt marskal Grouchy efter ham for at sikre, at preusserne holdt kursen østover. Imidlertid havde Blücher fået samling på sig selv³ og sine tropper, hvorfor han med hovedhæren gik vestpå for at forene sig med Wellington og overlod sin bagtrop under general Thielemann at tage kampen op mod Grouchy og holde ham borte fra hovedslaget. Blücher var parat til at ofre sin bagtrop og besvarede Thielemanns anmodning om forstærkning med, at ”De må klare sig, som de bedst kan. Det betyder intet, om De bliver udslettet, hvis vi besejrer Napoleon.” (*Waterloo s. 50*)

Allerede kl. 13 var Napoleon klar over, at betydelige preussiske styrker truede hans højre flanke ved Smohain og Papelotte, hvorfor han måtte sende enheder af ”den unge Garde” og ”Den mellemste Garde” af Kejsergarden østpå for at tage kampen op og således ikke længere kunne disponere over dem i et angreb på Wellington.

Wellington havde på sin side udnyttet terrænet ved Waterloo således, at hovedparten af det engelske infanteri stod dækket af en lav højderyg delvist beskyttet mod fransk beskydning⁴. Han havde også indrettet befæstede positio-

ner i gårdkomplekserne Hougemont og La Haye Sainte, som franskmændene måtte erobre, inden de kunne sætte et koncentreret angreb ind mod den engelske linje. Det var indtil nu lykkedes englænderne at holde Hougemont, som bandt en hel fransk division, og La Haye Sainte, ligesom alle angreb på den engelske linje var blevet afvist. Det eneste, franskmændene kunne se, var det engelske artilleri, der beskyttet af det engelske light infantry udkæmpede en livlig duel med det franske artilleri, der var hæmmet af, at de engelske skytters ild hindrede de franske jægersoldater i at skyde de engelske artillerister ned. Derimod kunne man fra Napoleons position se, at der fra højdedraget gik en stadig strøm af sårede og vogne nordpå. Napoleon og Ney vidste, at den engelske hær havde lidt tab, men ikke hvor svære. Ville den blive i stillingen, eller ville den trække sig tilbage mod Bruxelles? Ney, der havde en tydelig formodning om, at Napoleons nederlag og genindsættelsen af dynastiet Bourbon ville være ødelæggende ikke blot for hans fortsatte karriere, men også for hans liv, beordrede kavalerigeneralen Farine til at rykke frem med to kyrasserregimenter og rekognoscere, om englænderne stadig lå bag højdedragene eller var ved at trække sig tilbage. Farines overordnede Delord fandt, at marskal Ney krænkede den officielle kommandovej og standsede de to regimenter med den besked, at de kun måtte rykke frem på kavalerikorpsets øverste leder, grev Milhauds udtrykkelige ordre. Ney, der frygtede, at kompetencestridigheder kunne forspilde den sidste chance for at vende slaget, skar rasende igennem og beordrede Milhaud og hans samlede korps til at rykke frem. Milhaud spurgte, om det var fornuftigt

at udvide en rekognoscering til et frontalangreb, hvad der fik Ney til at beordre ham til at adlyde og gå på, hvis han ville redde Frankrig! En sådan ordre/appel kunne ikke afvises, men Milhaud bad om at få forstærkning, hvorfor Ney også beordrede gardens lette kavaleri, de frygtede lansenerer frem, hvorefter 4000 ryttere satte kurs mod de engelske linjer.

Det er vigtigt at huske, at ingen forventede, at et kavaleriangreb kunne gennembryde infanteri, med mindre infanteriet blev fanget i åben formation eller var svækket. Derimod kunne kavaleri tvinge infanteri til at danne karre, som var et ønskemål for enhver artillerist. Med den rette timing mellem angribende kavaleri og artilleri for slet ikke at tale om ridende artilleri, der kunne følge kavaleriet, kunne man tvinge modstanderens fodfolk til at danne karre, når kavaleriet kom, og når det trak sig tilbage havde artilleriet frit skud på de tætpakkede mænd i karreen. Når det hårdt plagede infanteri gik ud af karreen for at danne linje, der var mindre sårbar over for kanonild, kunne kavaleriet jage dem tilbage i karreen og lade artilleriet fortsætte, hvor det slap, indtil karreerne bogstaveligt talt var så gennemskudte, at de kunne rides over ende.

De kom i langsomt, men roligt trav

(engelsk artilleriofficer, Waterloo s.54)

Englænderne var næsten taknemmelige over det forestående kavaleriangreb, da det forhindrede det franske artilleri i at dænge dem til med skud. Wellington beordrede infanteriet i karre, mens artilleriet og det lette infanteri skulle beskyde

rytterne indtil sidste øjeblik og så løbe tilbage til karreerne og håbe, kanonerne stadig var der, når kyrassererne gav op⁵.

En engelsk artilleriofficer fremførte siden

”Man så dem som en bølge i et oprørt hav, som rammes af lyset. Jorden syntes at skælve under hestenes hove. De kom i sluttede eskadroner i langsomt, men roligt trav og i komplet tavshed. Jeg lod dem komme så tæt som 60 skridt på os, før jeg kommanderede ”Fyr”. Vore kanoner mejede de første rækker ned som korn for en le. De, der prøvede at ride over de faldne, måtte falde tilbage, og kolonnerne kom i uorden” (så artilleristerne kunne løbe i sikkerhed) *(Waterloo s. 54).*

For englænderne i karreerne virkede kyrassererne overvældende

”Ingen var under seks fod høje. De var dækkede af stålhelme og brystplader. De var 12 skridt borte, da vore to bageste rækker sendte en velrettet salve, der forvirrede dem. Da de red bort, gav de to forreste rækker, som stadig knælede, dem endnu en salve. Nogle blev sårede, mange dræbte. De, der havde mistet deres heste, kastede deres brystplader for at komme hurtigere væk.” *(Waterloo s.54)*

Ney havde indledt angrebet på eget initiativ, men i stedet for at standse ham og foreslå en anden måde at bryde den engelske front på, beordrede Napoleon sit resterende kavaleri, Kellermanns langt større division, til at tage del i næste angrebsbølge. Denne gang blev udvalgte beredne skytter med ▶

De britiske infanterikarreer under angreb af det franske kavaleri. Maleri af Félix Henry Emmanuel Philippoteaux.

Den forsvundne Ohain hulvej ved Waterloo

karabiner og pistoler sendt i spidsen for at nedkæmpe det engelske artilleri, der igen havde bemanded sine kanoner. De beredne skytter holdt artilleristerne beskæftigede, lige til kyrassererne angreb, omend det ikke hindrede artilleristerne i at sende de tætpakkede kyrasserer en salve på klos hold, inden de tog flugten til karreerne⁶. Selv om den franske fremrykning denne gang blev gjort vanskelig af de mange faldne mænd og heste, nævnes intet om, at hulvejen skulle have voldt problemer, eller at der var tale om et vildt stormløb. ”Kunne man bruge ordet sublimt, så var det her. Der var ikke tale om det engelske kavaleris vilde stormløb. Men en afmålt fremrykning i afmålt tempo, udført af mænd, der vidste og kunne, hvad de ville. De kom i dybeste stilhed, man hørte kun den gentagne torden af de mange hestehove.” (Waterloo s.55)

Denne gang fandt mændene i karreerne, at fjendens skydevåben var en større trussel end deres sværd, ligesom det franske artilleri benyttede enhver mulighed, når rytterne trak sig tilbage fra karreerne, til at sende de tætpakkede englændere et skud. Det franske artilleri var svækket af en lang dags kamp, ikke mindst af artilleriduelen, men det er spørgsmålet, om slaget kunne have fået et andet udfald, hvis Ney havde sendt kavaleriet af sted, mens artilleriet var ved sin fulde kampkraft (og preusserne stadig havde været et par timers march borte). Major Macready, der oplevede kampen først fra forpostlinjen foran karreerne og siden som forstærkning inden i en karre, mindes følgende:

”Det første angreb var storslået. Da de gik fra trav til galop, bøjede kyrassererne sig fremad, så deres hjelme lignede visirer og de syntes pansrede fra hjelmbusken til støvlerne. Vi skød, da de var 30 fod borte, virkningen var overvældende, hjelme faldt, ryttere væltede af hestene i døds-krampe eller blev kastet af, mens heste støjede og skreg. De fleste fjender trak sig tilbage. De tapreste tvang deres heste mod vore bajonetter, men vi gjorde det af med dem. Fra klokken fire til seks udstod vi disse tapre, men nytteløse angreb. Vi havde intet besvær med at slå dem tilbage, indtil vores ammunition begyndte at slippe op, men en artillerivogn nåede os med 2-3 kasser gevær-ammunition⁷, og det hjalp på vores humør. Vore mænd

Flot udført massestyrt ved hulvejen udført i figurer. Kunstner ukendt. Her burde være meningsfuld inspiration til alle figurfremstillere til næste årskonkurrence om, hvem der kan opbygge det flotteste diorama med kyrasserernes imponerende massestyrt.

begyndte at have ondt af angriberne, og da kyrassererne red frem igen, brummede mændene: ”Der kommer de fjolser igen.” Vi havde større besvær med de kanonskud, hvormed franskmændene hævnede kyrassererne. Skuddene slog huller i vore rækker, og kyrassererne prøvede at trænge igennem, men blev hver gang kastet tilbage. (Creasy s.381-82).

Da de engelske karreers ild havde svækket angrebets kraft, lod Wellington sit eget kavaleri, der omend noget decimeret var kommet til hægterne igen efter et selvmorderisk, men effektivt angreb tidligere på dagen, gå løs på kyrassererne, der måtte fortrække.

Titaner mod giganter

(Victor Hugo: 1793)

Hvorfor forholder den ellers næsten dokumentaristisk præcise realist Victor Hugo sig så næsten fabulerende til kyrasserernes angreb? Det er bemærkelsesværdigt, at han går lige så frit til værks i skildringen af kampene om herregården Hougemont, hvor hans skildring domineres af storladne ordbilleder af en jættekamp om gårdens kapel. Her behersker franskmændene stueetagen af kapellet, mens englænderne forsvarer sig til det yderste fra 1. sal og trappen, mens bygningen står i flammer omkring dem, ligesom slaget får et dramatisk efterspil, da englænderne kaster ligene af 300 (!) fjender i brønden for at afværge en ligefeberepidemi.⁸

Forklaringen er næppe at søge i svigtende research fra Victor Hugos side, men snarere i at han er ude i et helt andet ærinde, hvor de historiske begivenheder løftes op i mytens og legendernes verden efter den klassiske græske tragedies mønster.

Victor Hugos ser slaget som andet og mere end en kamp, der afgøres på tilfældigheder, da han ser Napoleon som en mand, der er dømt til undergang af en højere, guddommelig(?) skæbne, fordi det var nødvendigt, at Napoleon gik til

grunde, da hans format ville gøre det umuligt for det 19. århundrede at udfolde sig, som det var bestemt til at gøre:

Var det muligt, Napoleon kunne have vundet slaget? Vi må svare Nej. Hvorfor? På grund af Wellington? På grund af Blücher? Nej, på grund af Gud. Bonaparte som sejrherre ved Waterloo? Det var uforeneligt med det 19. århundrede. Andre begivenheder var undervejs, hvor der ikke var plads til en Napoleon... Det var på tide, den store mand måtte falde. Napoleon var blevet forkastet af Den Almægtige (the infinite) og hans fald var besluttet. Han belastede (embarrassed) Gud.

(Kapitel 9, Det uventede.)

Den græske tragedie er det et gennemgående træk, at guderne må dømme helten, der ofte er en udmærket mand, til lidelse og undergang, fordi han har overskredet de grænser, gudene og skæbnen sætter for et menneske. Guderne er her bundet af skæbnens ubønhørlige lov (ananke).

Skæbnens grumhed viser sig i den græske tragedie ofte deri, at helten strengt taget gør, hvad der synes rimeligt for at undgå sin skæbne, men ofte i forblindelse eller overmod (hybris) overser den detalje, der fælder ham. Den skæbne bliver også Napoleon til del under Victor Hugos pen.

At Victor Hugo tænker i klassiske forbilleder antydes, da han i skildringen af kyrasserangrebet tænker den græske mytologis kentaur-kamp⁹ og titanernes stormløb på Olympen sammen.

”Et lignende billede ville vi uden tvivl møde i de klassiske orfiske hymner, som beretter om kentaurerne, De gamle hestemennesker, disse titaner med menneskehoveder og hestebringer, der besteg Olympen i galop, rædselsvækkende, usårlige, sublimt, guder og uhyrer.

(Kapitel 9, det uventede).

Mens adskillige forfattere gav marskal Ney ansvaret for det mislykkede kyras-

serangreb og dermed fritager Napoleon for det egentlige ansvar, mener Victor Hugo, at ordren kom fra Napoleon og at kejseren havde al mulig grund til at udstede den ud fra den viden, han havde om slagmarken. Samtidig antydes, at udsigten til sejren driver Napoleon ud i en al for tidlig sejrstrus.

Wellington var drevet ind mod Soissons-skoven, hans hær knust. Dette var Frankrigs endelige sejr over England: Nederlagene ved Crecy, Poitiers, Malplaquet og Ramillies blev hævnede: Manden fra Marengo hævnede Agincourt.
(Kapitel 8, *Napoleon spørger Lacoste*).

Mens englænderne mente, at kyrasserernes angreb blev standset af engelsk udholdenhed og stål, lader Victor Hugo kyrassererne blive decimerede af hulvejen ved Ohain, der er skæbnens blinde redskab.

Man kunne mene, at Napoleon burde have sikret sig, at der ikke kom en hulvej i vejen, men også den anke imødegår Victor Hugo i form af endnu et skæbnens redskab, den vrangvillige vejviser bonden Lacoste. Kejseren fatter faktisk mistanke om, at der kan være en hindring i terrænet, da han opdager et tilsyneladende umotiveret kapel på marken foran englændernes linjer.

Kejseren bøjede sig mod guiden og spurgte med lav stemme. Lacoste rystede på hovedet, måske af ond vilje. Kejseren rettede sig op og gav ordre til Milhau's brigade om at sætte sig i besiddelse af højdedraget Mont Saint Jean
(Kapitel 8, *Napoleon spørger guiden Lacoste*).

Victor Hugo sammenligner Lacostes sløvhed og uvilje med den tjenstvillighed og energi, som den kvikke hyrdedreng, der tjente den preussiske fortrop under Bülow som vejviser, udviste, (Kapitel 11, en dårlig guide for Napoleon, en god guide for Bülow) og er tæt på at gøre Lacoste til det skæbnens redskab, der fælder Napoleon. Lacostes manglende entusiasme

for kejserens sag synes dog forståelig, da han stadig med Hugos ord er "en uvillig og skræmt bonde, tøjret med en line af en husar" (Kapitel 7, Napoleon i godt humør) og i tilgift skoses af Napoleon, da han søger ly bag kejserens hest i stedet for mandigt at træde frem og vise sit mod ved at blive ramt i brystet af englændernes kugler!

Skulle Victor Hugo søge at løfte nederlaget ved Waterloo, der måtte virke traumatiserende på hans landsmænd op i en højere sfære af skæbnedrama udført af skikkelser ud over hverdagens mål, er det ikke den eneste gang, han gør det i sit forfatterskab. I romanen "1793", der udspiller sig under de grusomme kampe i året 1793 mellem revolutionshærene og bondeguerillaen i Vendee, løfter han også blodsudgydelserne op i et leje, hvor de forløber sig med en mytes eller en naturkatastrofes kraft, og de oprædende antager overmenneskelige, på samme tid beundringsværdige og skræmmende dimensioner i den pligttrøskel og tapperhed, som de udviser, også når de tilintetgør hinanden.

Vil myten leve videre?

Victor Hugos skildring af kyrasserernes dødsridt er i sig selv en sproglig perle, og skildringen antager en mytisk karakter, der formodentlig vil sikre den et fortsat liv, da den kan læses som et magtfuldt symbol med vidt forskellige udlægninger, spændende fra at være et eksempel på skæbnens uberegnelighed eller forudbestemthed (alt efter om man accepterer højere skæbnemagters indflydelse på hulveje), til et billede på militær heroisme eller slet og ret som et symbol på militært idioti.

Hulvejen har også fået et langt efterliv i heftige debatter på militærhistorikeres og militærspilentusiasters debatsider hvor man strides om, hvorvidt den overhovedet har eksisteret eller ej. Skal man tro deltagere i slaget og moderne guidebøger, skal hulvejen i dens fatale skikkelse udelukkende søges i Victor Hugos fantasi, men det er øjensynligt gået hulvejen, som det gik Christian II's

stenbord på Sønderborg Slot og overlærer Andersens fatale natlige ophold på Misse Møges altan i "Matador", at den også har fået sin egen subjektive virkelighed. ■

Noter:

- 1) Når Jean Valjean kaldes galejslave, betyder det ikke, at han måtte ud at ro. I takt med at galejerne blev umoderne, blev galejslaverne brugt til hårdt strafarbejde i havne og på værfter, men navnet galejslaver beholdt de.
- 2) Prinsen befandt sig i den ubehagelige situation, at han i kraft af sin høje byrd formelt var næstkommanderende. Ganske vist havde han vist sig som en habil officer under Wellingtons kommando i Spaniensfelttoget, men han havde på ingen måde kunnet erstatte Wellington. Militærhistorikere skildrer ham oftest som totalt inkompetent og ynder at udmale sig, hvilke katastrofer, der var indtruffet, hvis Wellington var blevet dræbt eller såret og erstattet af prinsen af Orange.
- 3) Blücher havde ved Ligny et alvorligt styrt med sin hest, men synes bogstaveligt talt at have rystet eventuelle skader af sig.
- 4) En del af de franske kugler blev angiveligt uskadeliggjort af den mudrede jordbund.
- 5) En tradition hævder, at artilleristerne i sidste øjeblik tog et hjul af hver kanon og tog det med sig ind i karreen, så fjenden ikke kunne bruge deres egne kanoner mod dem, omend det er svært at se, hvordan man så kunne nå at få kanonerne kampdygtige i intervallerne mellem de franske kavaleriangreb.
- 6) Da kampen blev ført på så tæt hold, var mange af de engelske kanoner ladet med to skud, et almindeligt og et med kardæskkugler (Waterloo s.56).
- 7) Selv om det engelske træn havde ry for at være langsomt, medmindre det skulle væk fra fjenden, så er netop Waterloo et af de slag, hvor flere kuske trods døden, når de bringer ammunition frem til enheder, der er isolerede og ved at løbe tør for ammunition.
- 8) Militærhistorikeren Bob Elmer gør tørt opmærksom på, at ingen brønd kunne rumme så mange lig. Dog har legenden været så sløvet, at Friends of Waterloo foreningen i 1980'erne lod den af traditionen udpegede brønd udgrave. Man fandt blot enkelte udaterede hesteknogler.
- 9) Den mest berømte kentaurekamp i græsk mytologi og skildret på Akropolis stod mellem helten Theseus og hans venner lapitherne godt bistået af Athene, da kentaurene ved en fest overfortolkede lapithernes gæstfrihed og prøvede at bemægtige sig vinen og de tilstedeværende kvinder og drenge hvorved Theseus og hans venner fik nok og søgte at banke noget høflighed ind i kentaurene. I det mindste nogle af kentaurene overlevede festen.

Litteratur:

Creasy, E. S.: Fifteen decisive battles, 1846, reprint New York 1987.
Elmer, Bob: The defence of Hougomont, Military subjects, Battles & Campaigns på http://www.napoleon-series.org/military/battles/c_hougomont.html
Haythornthwaite: The armies of Wellington, London 1996, ISBN 1 86019 849X
Hugo, Victor: Les Misérables vol. I, texte intégral, Garnier Flammarion, Paris 1967.
Hugo, Victor: classic reader (http://www.classicreader.com/book/268/72/Les_Misérables)
Logie, Jacques: Waterloo de la Bataille a la Legende (Napoleon 1er, hors serie no. 7)
Pericoli, Ugo: 1815, the armies of Waterloo, Sphere Books 1973 (Waterloo)
Uffindell, Andrew: Waterloo, le Guide de la bataille, Edition de Krijger, isbn 90-5868-044-4

**Napoleon med sin stab følger slaget fra la Belle Alliance.
Maleri af Ernest Crofts.**

Hvem har tegnet 35 plancher med uniformer fra Treårskrigen?

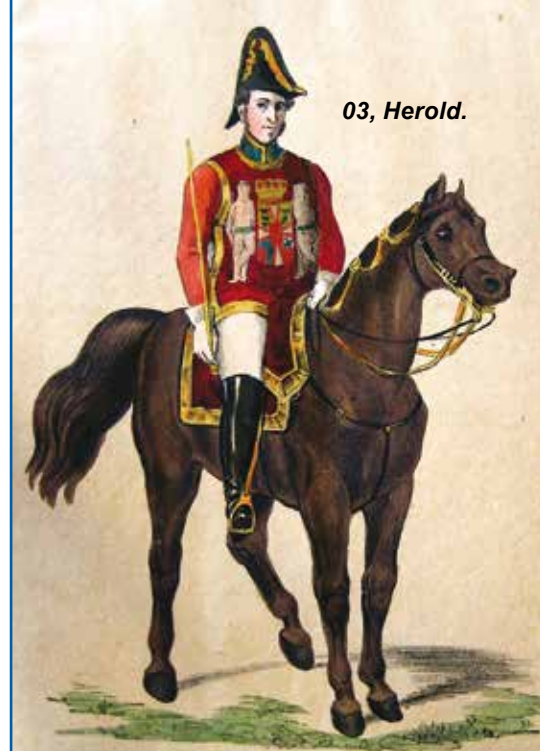
Forfatteren har været på en spændende detektivopgave for at finde frem til kunstneren bag serie på 35 kolorerede litografier af danske soldater såvel til hest som til fods, alle fra tiden omkring Treårskrigen.

Af Claus Mogensen

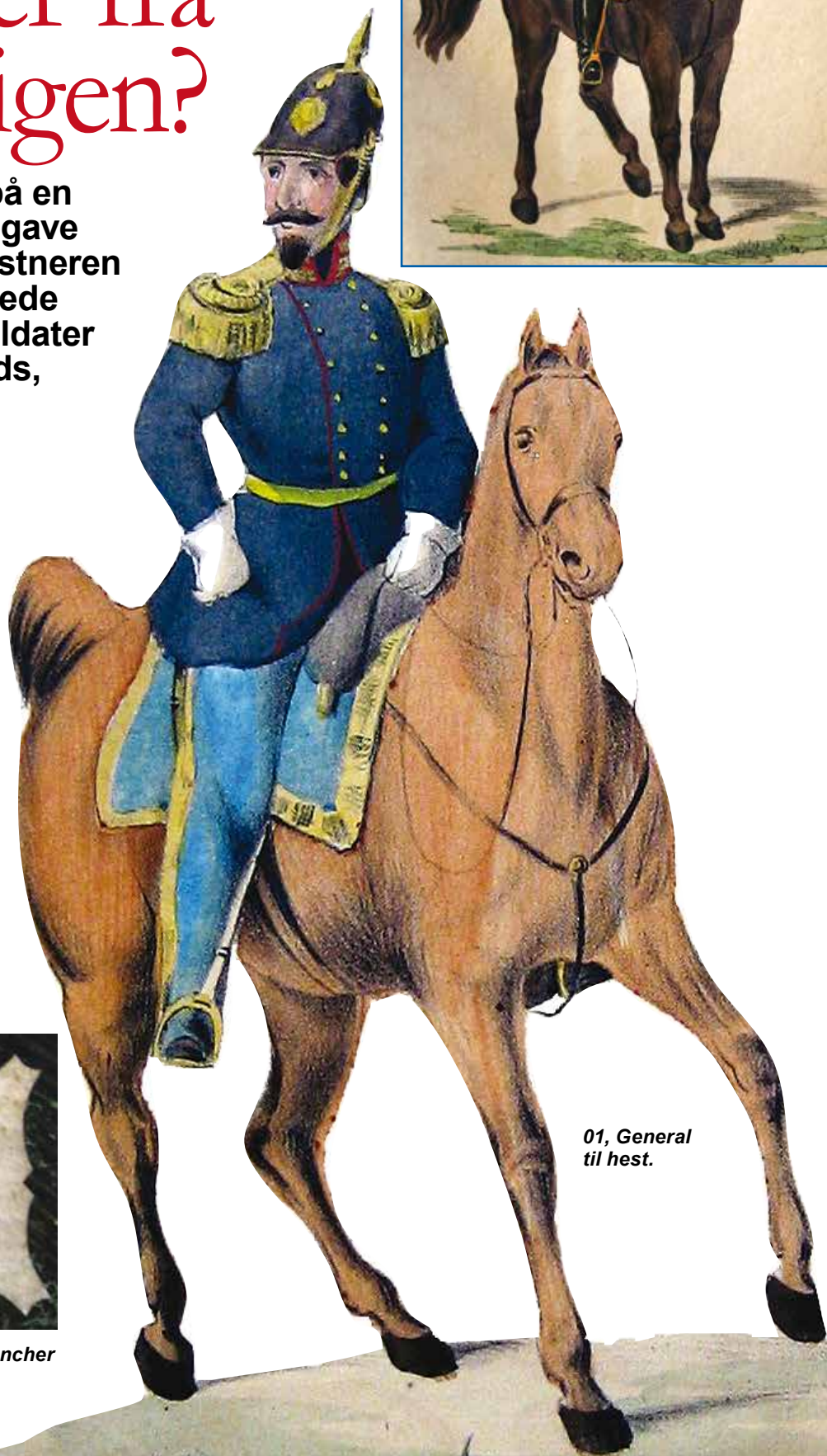
For nogle år tilbage ønskede jeg at finde ud af, hvem Valdemar Møller egentlig var. Sagen er, at Tøjhusmuseet, som i dag hedder Forsvarsmuseet, har en planchesamling på 632 plancher over den danske hær, som omfatter en periode på knap 350 år fra 1558 til 1895. Alle plancher er udført af en person, som hedder Valdemar Møller, men stort set som kopier af andre kunstneres plancher, og samlingen er kun udført i et originalt eksemplar og dermed aldrig udgivet. Valdemar Møller levede fra 1830 til 1895, og selv om de fleste er enige om, at hans plancher er lidt unøjagtige og ofte lidt naivistiske i udførelsen, er det især det forhold, at han har kopieret en lang række planchemalere, der kan karakteriseres som

Etiketten på papomslaget med de 28 plancher på Det Kongelige Bibliotek.

03, Herold.

01, General til hest.

primære kilder, der gør hans planche-samling interessant, fordi man dermed kan se, hvad han har fundet på biblioteker, museer og i samlinger. Men ingen vidste andet om ham, end at han havde lagt navn til en planchesamling. Hvis du har lyst til at få mere at vide om Valdemar Møller, kan du læse nærmere herom i Chakoten nr. 4, december 2010, og dermed komme en smule tættere på ham. Har du ikke tidsskriftet, kan du læse det på hjemmesiden.

På papomslagets etiket stod "Møller"

Nu er det slet ikke Valdemar Møller, denne artikel skal handle om, selv om vi støder på ham igen senere. Men i biblen for alle uniformsinteresserede, Hans Chr. Wolters "Den danske hærs uniformering" udgivet i 1985 af Det Kongelige Garnisonsbibliotek, i dag Forsvarets Bibliotek, og blandt uniformsnørder omtalt som Wolters lille røde, stødte jeg i min søgen omkring Valdemar Møllers plancher på pkt. 9 side 17, hvor en person ved navn Møller er anført som udgiver af et værk benævnt: "Den danske Arme", Kbh. 1854. Værket befinder sig på det kongelige bibliotek, hvor man i læsesalens ro og dæmpede belysning kan gennemgå materialet. Det omfatter et papomslag med en lille etiket midt på forsiden, hvorpå der står: "Den danske arme, 1854, udgivet af Möller, Kjøbenhavn." Etiketten er desuden forsynet med et stempel, der er sat på hovedet og som har en tekst, som kan tydes som: Det Kongelige Bibliotek. Indholdet består af en serie på 28 kolorerede litografier af danske soldater såvel til hest som til fods alle fra tiden omkring Treårskrigen, som jeg fik tilladelse til at affotografere. Bortset fra meget kortfattede tekster med oplysning om militær grad på hver planche er der ingen yderligere oplysninger.

Som det vil ses senere i artiklen, er værket ikke komplet, og de talentfulde tegninger er slet ikke Valdemar Møllers stil, så han er ikke kunstneren. Så enten er der flere kunstnere, der hedder Møller, eller også er der ingen sammenhæng mellem omslag og indhold. Med den beskedne prioritet, man ofte giver bl.a. uniformsplancher på bibliotekerne, ligger det ikke fjernt at forestille sig, at disse 28 plancher og bindet har fundet hinanden ved en tilfældighed. Men hvis man læser etiketten rigtigt, står der heller ikke, at Møller er kunstneren, men at Møller har udgivet plancherne. Og det giver faktisk mening, for Valdemar Møller gav sig i sit livs efterår også af med udgivelse af uniformsplancher. Bl.a. udgav han et værk med titlen: "Den danske Armes uniformer i deres hovedforandringer i løbet af

02, Major, Generalstaben.

04, Premierløjtnant ved ingeniørkorpset.

05, Overfyrværker.

cirka tre Aarhundreder", København i 1892, bestående af 21 store kolorerede plancher. Værket figurerer i Wolters lille røde under pkt. 22 side 21. Plancherne er tegnet af den i samtiden kendte tegner Knud Gamborg. Det er derfor rimeligt at antage, at Valdemar Møller er stødt på kunstneren til plancherne fra Treårskrigen efter sin søgen efter plancher, han kunne kopiere til sin store samling. Som det vil ses senere i artiklen, er de jævnaldrende og begge født i 1830. Møller har sandsynligvis set de økonomiske muligheder i en udgivelse af planchesættet og kontakten kunstneren og lavet en aftale om at udgive planchesættet. Hvor mange kopier, der i givet fald er lavet, ved vi ikke. Om ikke før så i forbindelse med boopgørelsen ved Møllers død i 1895 kan det ukomplette sæt og papbindet være havnet på Det Kongelige Bibliotek. Biblioteket fører en protokol over, fra hvem og hvordan man har modtaget

de indgåede værker, men rubrikkerne for dette værks indgang er tomme.

Ingen ved, hvem kunstneren er

Forsvarets Bibliotek på Kastellet har et sæt af samme plancheserie, ligeledes ikke komplet, som anvendes til udsmykning af væggene i trapperummet, der forbinder etagerne. Siden har jeg ved et besøg på Kunstindustrimuseet i Bredgade, som i dag hedder Designmuseet, fundet og fotograferet 18 plancher af samme serie. I forbindelse med scanning af vort æresmedlem Christian Würgler Hansens store samling af dias af plancher dukkede der også en betydelig del op, men de kan stamme fra sættet på Det Kongelige Bibliotek. Men ingen har været i stand til at oplyse, hvem kunstneren var. Heller ingen af vore skrappe uniformskenedere i Selskabet havde nogen ide om, hvem det kunne være. Der blev ▶

06, Forspændt kanon.

Hvem har tegnet 35 plancher med uniformer fra Treårskrigen?

bl.a. gættet på Th. von Huser, som har udgivet en samling på 26 plancher fra omkring 1850, men hans stil harmonerer slet ikke med plancheserien fra Treårskrigen. For år tilbage, da vi havde en hjemmeside med forum, blev spørgsmålet rejst, men ligeledes uden resultat på trods af, at alt, hvad der kunne krybe og gå af uniformsspecialister, forsøgte sig.

Hvor mange plancher indgår i serien?

Ved at gennemgå og sammenligne alle de forskellige plancher fra serien, jeg efterhånden havde erhvervet, fandt jeg frem til, at jeg havde 35 forskellige, så på den baggrund antager jeg med temmelig stor sikkerhed, at serien er på 35 billeder. De 35 plancher bringes sam-

men med nærværende artikel, og det er første gang at hele serien offentliggøres. I hvilken orden plancherne oprindeligt er udkommet, har det ikke været muligt at få rede på, så den valgte nummerorden er foretaget af forfatteren til denne artikel.

Hvorledes kan plancherne dateres?

Våbenhistorisk Selskabs jubilæumsår-bog 1991-92 indeholder en artikel om rytteriets uniformering under krigen 1848-1850 med kommentarer til en samtidig billedserie af Rolf Christensen. Det er første gang, at dele af plancheserien offentliggøres. Der er tale om plancheseriens 11 rytterplancher. Det drejer sig om rytterne fra nr. 7 til 17 i nærværende artikel. Det oplyses i artiklen, at billedernes proveniens er ukendt, men at de synes at være skåret ud af en bog. Artiklen daterer plancherne til Fr. 7's tid og anfører, at plancherne viser uniformer af forskellige uniformssystemer, hvilket daterer plancherne til den første del af kongens regeringstid, idet

et nyt uniformssystem (1848) blev taget i brug til afløsning af det gamle (1842) næsten samtidig med kongens tiltræden. Ændringen af hærens uniformssystem var helt gennemført ved krigens endelige afslutning i februar 1851. Kongens navnetræk samt sammenblandingen af uniformssystemerne daterer derfor plancherne til perioden 1848-1850. Da de fleste 1842-uniformer imidlertid var forsvundet allerede med udgangen af 1849, kan serien muligvis bestemmes endnu mere nøjagtigt til perioden 1848-1849. Eksemplarer af Våbenhistorisk Jubilæumsår-bog 1991-92 er jævnlige til salg ved Selskabets anvisningssalg. Den kan varmt anbefales.

Men hvem er så kunstneren?

I C. C. von Kroghs bog fra 1886 om Den Kongelige Livgarde til Hest har han i et særligt afsnit til slut i bogen med bemærkninger til illustrationerne oplyst, at det havde været hensigten at benytte plancher af hestgardens uniformer udarbejdet af Valdemar Møller og Knud

07, Officer, Livgarden til Hest.

08, Hornblæser, Livgarden til Hest.

09, Menig, Garden til Hest.

10, Officer, Gardehusar.

12, Gardehusar til hest.

13, Gardehusar.

11, Hornblæser,
Gardehusar.

Gamborg, men at disse viste sig at være upålidelige og i mange tilfælde ligefrem fejlagtige. At der alligevel er opnået et tilnærmelsesvis tilfredsstillende resultat, skyldes væsentligt Hr. Litograf Chr. Th. Berghs ihærdige bestræbelser og samvittighedsfulde udførelse.

I Weilbachs kunstnerleksikon er det anført, at Christian Theodor Bergh blev født den 12. juni 1830 og døde den 19. september 1907, 77 år gammel. Han er begravet på Frederiksberg Ældre Kirkegård.

Bergh blev gift i 1856 med Johanne Marie født Andresen, og hans forældre var skibsfører, (marineløjtnant under krigen 1807-14) og senere rodemester Jens Hansen Bergh og Karen født Christensen. Efter sin konfirmation kom han i lære som litograf og gik på Kunstakademiet 1846-50 samt 1853 og var også på flere studierejser til udlandet med støtte fra Den Reiersenske Fond. Han havde åbenbart kunstnerisk talent, idet han udstillede tegnede portrætter på Charlottenborgs Forårsudstilling i 1852. Han

14, Ritmester, Dragon til hest.

15, Korporal, Dragon til hest.

16, Dragon, Trompeter.

17, Dragon.

Hvem har tegnet 35 plancher med uniformer fra Treårskrigen?

blev udlært som litograf hos Carl Otto (Brdr. Berlings litografiske Inst.) 1853.

I 1854 grundlagde han Th. Berghs lithografiske Institut i København, som eksisterede til 1895. Hans arbejde på dette felt indbragte ham en svensk fortjenstmedalje for kunst og videnskab i guld i 1861 og en medalje af 1. klasse på den nordiske udstilling i 1872 for litografier.

Bergh litograferede arbejder af samtidige kunstnere samt arbejder til videnskabeligt brug og forskellige skrifter fra Videnskabernes Selskab. Men hans biografi indeholder ikke oplysninger om hans virke inden for plancher af militærhistoriske uniformer.

Christian Theodor Bergh er kunstneren

Selv om det hermed fremføres, at Bergh er kunstneren, kan der ikke føres endeligt bevis for, at det er ham, der har udført tegningerne. Sammenlignet med illustrationerne i bogen om Den kongelige Livgarde til Hest, som har samme streg og pastelfarvede baggrund, og det forhold at ingen anden dansk planchemaler har en tilsvarende streg, giver det en til vished grænsende sandsynlighed for, at Bergh er kunstneren bag de 35 plancher. Bemærk den ensartede pastelfarvetone på billede nr. 36, *Garden til Hest*, som er tegnet af Bergh til bogen om Den Kongelige Livgarde.

Hvornår Bergh har tegnet sine 35 plancher, vides ikke. Et kvalificeret gæt må være, at der er tale om et ungdomsarbejde fra hans tid på Kunstakademiet fra 1846-50, da uniformerne ændres en del i såvel 1850 og 1857. Det harmonerer

36, *Garden til Hest* omkring 1827. Denne planche er tegnet af Bergh og er ikke en del af planchesamlingen, men en planche fra bogen om *Garden til Hest*.

også med Rolf Christensens ovennævnte datering af serien til 1848-1849. Man kan forestille sig, at der er tale om et projekt, han gennemførte evt. til en prøve eller en eksamen i forbindelse med undervisningen i tegning på Kunstakademiet. Militære plancheserier er sjældent noget, der indgår i kortfattede biografier, selv om man skulle tro, at ånden fra "48" havde stillet militæret i et flatterende lys i datiden. Men biografier skrives jo først

efter ens død, og da Bergh døde i 1907, var tiden en helt anden. ■

S kulle læsere af nærværende artikel have dokumenterbar viden eller ditto håndfaste synspunkter til be- eller afkræftelse af de fremførte forhold, giver Chakoten gerne spalteplass til at få dette interessante emne yderligere belyst.

18, *Landcadet.*

14 | Chakoten

19, *Kaptajn i gala.*

20, *Løjtnant ved garden til Fods.*

21, *Tambur, Livgarden til Fods.*

22, *Menig, Livgarden til Fods.*

24, Løjtnant i infanteriet.

25, Fanejunker.

26, Menig infanterist.

27, Premierløjtnant, Jæger.

28, Menig af 2. Jægerkorps.

29, Oberstløjtnant, Livjæger.

30, Hornblæser, Livjægerkorps.

31, Livjæger.

23, Major.

Kildefortegnelse
Den danske hærs uniformering, Hans Chr. Wolter, Det Kongelige Garnisonsbibliotek, 1985.
Den danske arme, 1854, udgivet af Møller, København, Det Kongelige Bibliotek.
Våbenhistorisk jubilæumsårbog XXXVII, 1991-92, Våbenhistorisk Selskab, København 1992.
Weilbachs kunstnerleksikon i uddrag, Internettet.

32, Kaptajn, Borgerligt artilleri.

33, Borgerligt artillerist.

34, Major, Borgerligt infanteri.

35, Borgerligt infanterist.

Fig. 3.
Napoleon
inspicerer
Kejsergarden
foran Tiulerie
Palæet i Paris,
1808 eller 1809.
Napoleon rider
den arabiske
hingst "Le
Tauris".
Maleri af Horace
Vernet fra 1838.
Udsnit.

Digt og sandhed: Det historiske maleri

Historiske malerier ikke må tages bogstaveligt, og det gælder også malerier af Napoleon.

Af *Ivan M.C.S. Elsmark*

Goethes sentens "Dichtung und Wahrheit" lader sig anvende på billedkunsten såvel som litteraturen. Dette gælder ikke mindst, når det "heroiske-romantiske" element gør sig gældende og ofte helt overblænder det historiske. Tænk blot på Homers "Iliaden", et stykke verdenslitteratur, men næppe en sikker militærhistorisk kilde. Disse betragtninger kan overføres til de tre historiske malerier, som er gengivet i Chakotens september nummer 2015, siderne 14 og 15.

Først maleriet af "Bonaparte ved angrebet på Arcolebroen 1796". Dette mesterværk af den franske maler Horace

Vernet (1758-1826) udstråler en dynamisk kraft. Kunstneren har med stor livagtighed fremstillet det afgørende øjeblik, da overgeneralen med fanen i hånden frygtløst leder angrebet over Arcolebroen. Bonaparte fremstår her i et romantisk lys, som den klassiske helt, der uforsagt styrter løs mod fjenden.

Denne episode er taget fra Italiensfelttoget. Den østrigske hær under feltmarskal Würmser stod overfor general Bonaparte, som søgte at foretage en offensiv bevægelse over floden Alpone. Selve angrebet mod Arcolebroen fandt sted den 25. november om morgenen. Maleriet viser øjebliksbilledet, klart

forståeligt og dramatisk, men det er frihåndshistorie - en forenklet realitet. Thi sejren blev ikke hans; den historiske virkelighed var noget anderledes. Angrebet over broen mislykkedes totalt; soldaterne kunne ikke modstå den fjendtlige ild, mange faldt, Bonaparte selv styrtede ned i det mudrede flodvand og reddede kun livet ved sin adjutant Muritons selvopofrelse og sine soldaters hjælp. Dog to dage senere lykkedes det de franske tropper at krydse floden og angreb byen Arcole. Således blev vejen åbnet for den store sejr ved Rivoli, som befæstede Bonapartes ry som feltherre.

Hovedpersonen er tydeligvis tegnet

Fig 4.
**"La Revue
 du Decadi".
 Bonaparte rider
 "La Stirie" ved
 en inspektion af
 Konsulargarden.
 Udsnit af akvatinta
 efter Carle Vernet
 og Isabey's fra
 1800.**

efter Antoine Gros' samtidige portræt. Bonaparte bærer den reglementerede en-radede generalsuniform, indført i 1796, og allerede to år senere erstattet af 1798 modellen med kjoleopslag. Mange andre kunstnere har senere taget fejl på dette punkt. Brokonstruktionen er naturligvis ikke autentisk, men hovedproblemet er fanen, som tydeligvis er en anakronisme, idet Horace Vernet har forvekslet den med kejsertidens 1804-model¹. I realiteten skulle det være efter republikkens fanemønstre indført i 1794. Tilmed fanen fra den fra den 99. Halvbrigade (se fig.1). Dette til trods for det var den 5. Halvbrigade, som ledte angrebet. Det ville være for vidtgående her at beskrive baggrunden for dette mysterium, men interesserede finder forklaringen i min artikel i Chakotens december 2002 nummer. Pointen er, at historiske malerier ikke må tages bogstaveligt, noget der

Fig. 1. Dugen af 99. Halvbrigades fane, som Napoleon svang ved Arcole i 1796.

gælder for samtidens billeder, men i særdeleshed de der er udført mange år efter, at begivenhederne havde fundet sted. I dette tilfælde stammer maleriet fra 1826.

Den grå ridefrakke

Det næste historiske maleri er af "Napoleon til hest 1814", udført af den kendte historiemaler Ernest Meissonier. Det er ikke længere den ildfulde general, der ubekymret stormer mod fjenden, men den klassiske helt, der stoisk ser sin skæbne i møde. 1814 var fatalt, den 12. april måtte han abdicere.

Lad det først være sagt, selv om Meissonier levede fra 1815-91 og således aldrig har oplevet denne begivenhedsrige epoke eller set kejseren, så forstod han at indleve sig i tidsperioden. Han tegner Napoleon så livagtigt, som nogen samtidig kunstner. Ikke mindst dette typiske portræt af kejseren, som iført sin

Digt og sandhed: Det historiske maleri

grå ridefrakke (redingote) og ridende en hvid hest, har bidraget til at udbrede myten. Det er således vi genkender ham, og som han er vist i utallige illustrationer.

Men denne kunstneriske syntese kan også være vildledende. Tag den grå ridefrakke (fig. 2). Efter garderobeinventaret havde kejseren ikke blot grå, men også blå og grønne ridefrakker af samme model, som blev fornyet regelmæssigt². Men der findes mig bekendt intet samtidigt maleri af ham iført frakker i de andre farver. Hvorfor? Den grå redingote er en integreret del af legenden lige som den lave, sorte kastorhat uden nogen andet pynt end kokarden. Hesten i billedet er tydeligvis "L'Aly" en arabisk hingst, som var med ved slaget ved Marengo, og senere ved Essling og Wagram. Messonier har gengivet den efter Horace Vernets samtidige maleri. Men det er en anakronisme. Napoleon har ikke kunnet ride denne hest i 1814, da den allerede i 1812 udgik fra den kejserlige staldetat til Veterinærskolen i Alfort.

En lignende vildfarelse finder vi i det storslåede maleri af Horace Vernet (dateret 1838) af Napoleon der inspicerer Kejsergården foran Tuilerierne i 1808 eller 1809. Fig. 3 viser et udsnit, medens en fuld gengivelse findes i Chakotens december nummer 2015, side 12-13. Kejseren rider den gråskinnede, arabiske hingst "Le Tauris". Til billedet har Horace Vernet sikkert benyttet et samtidigt stik af Carle Vernet (hans fader) samt et maleri af hestens hoved af Gernain Bazin. Det er bekendt at Napoleon red "Le Tauris" under ruslandsfelttoget og senere fulgte ham til Elba. Imidlertid var denne hest ikke indgået i staldetaten før den 31. december 1809, og Napoleon kunne således ikke have redet den ved den angivne lejlighed. Altså endnu et eksempel på en anakronisme, selv om dette på nogen måde forringer dette kunstværks stemningsfulde udstråling.

Mester i at tegne hest og rytter

For at vende tilbage til Ernest Meissonier. Han var ikke blot en stor maler af slagscener, men også hippolog og en mester i at tegne hest og rytter. Hans billeder er naturtro, som når han gengiver Napoleon, tungt siddende i sadlen, med benene løst hængende og med slappe tøjler i højre hånd, hvilende på sadlens forkant (forsvidslen) og den venstre svingende i takt med hestens rytme. Det er netop således, samtiden har beskrevet det.

Fig. 2. Napoleons kendte grå "redingote". Den her viste er en af de to, som han efterlod ved sin død. Nu i Musée de l'Armée.

En realistisk fremstilling er Carle Vernet og Isabey's kendte akvatinta fra 1800 "La Revue du Decadi" (se fig. 4), hvor Bonaparte inspicerer Konsulargården, ridende på "La Stirie", en isabellafarvet hoppe. Dette billede giver også et godt indtryk af førstekonsulens noget skødesløse holdning og ridestil. Men var kejseren ikke en mester i ridekunsten, så var han en modig og yderst udholdende rytter der ofte udmattede eller uddistancerede sit følge over de lange strækninger, som han tilbagelagde under felttogene.

Når Napoleon så ofte er vist på en "hvid" hest, så er det et kunstnerisk udtryk for personens centrale stilling i billedet. Naturligvis rådede de kejserlige stalde over mange forskellige heste, henvend 1500, hvoraf det menes, at Napoleon over årene selv har redet omkring 120. Vi kender deres navne og oprindelse, bortset fra nogle få, som ikke lader sig identificere.

Hvad angår de "hvide" heste, så fremgår det fra staldetatens lister, at der strengt taget kun var to, som var helt hvide efter hippologisk terminologi³. De var "Le Labrador" (fig. 5), der var med på 1812 felttoget, og "La Bacha" (opstaldet fra 1808-11). Derimod var der 45 gråhvide heste (i forskellige nuancer), som populært kunne kaldes "hvide", samt 7 isabellafarvede. Dertil kom 22 mørkerøde (fuks), 26 brune og 4 helt sorte. Jeg understreger eksistensen af de sidste, thi

det er en misforståelse at mene, at kejseren aldrig red sorte heste. Ove Clausen, vort nu afdøde medlem og medstifter af Chakoten, har i en glimrende artikel⁴ rejst dette spørgsmål, dog uden at kunne finde konkrete beviser.

Det er ubestrideligt at han har redet sorte heste. Allerede som general har vi to vidnesbyrd. I Egypten modtog han som gave en sort arabisk hingst af Sheik El-Bekri; med denne fulgte drengen Roustam, den senere bekendte mameluk i Napoleons tjeneste. Et andet eksempel kommer fra statskuppet i 1799. Bonaparte havde lånt en smuk, sort hest af admiral Eustache Bruix, da hans egne heste var blevet efterladte i Egypten. Denne fyrige hingst var imidlertid uvant med synet og støjen af de mange opmarcherede tropper. Da Bonaparte ville tale til soldaterne, kunne han ikke styre hesten, der nervøst galoperede mellem geledderne, medens dens rytter knap kunne holde sig i sadlen.

Som kejser red Napoleon fire sorte heste. Staldinventaret oplyser deres navne. De var: "L'Ingénu", "Le Scipion", "La Poupée" og "Le Coceyre". "Le Scipion" står anført i staldetatens lister fra 1802 til 1813 og "La Poupoe" fra 1804 til 1815. "Le Coceyre" er beskrevet som en grå-sort hingst, erhvervet i 1805 og redet af kejseren ved mødet med den russiske zar Alexander I ved Erfurt den 27. september 1808. Vi ved ligeledes, at "L'Ingénu", som fik tilnavnet "Wagram", en gave fra den østrigske kejser Franz I i 1810, var med i felttoget 1813, fulgte Napoleon til Elba og senere Waterloo. Han satte særlig pris på denne hest, som blev ivrig, når han kom i stalden og uddelte sukker. Jeg har her gengivet et mindre kendt maleri af Horace Vernet fra 1813, som viser denne dejlige sorte hingst med Napoleon i baggrunden (fig. 6).

Kyndige kunstnere

Hvis vi betragter samtidige billeder af Napoleon er det tydeligt, at tidens kunstnere var hippologisk kyndige, og at de ofte har skitseret hestene fra staldetatens bestand for autenticitetens skyld. Dette betyder naturligvis ikke, når de malede kejseren ved en given lejlighed, at så var det også netop den hest, han dengang havde redet. Desuden kunne maleren finde på at ændre hestens farve, selv om det faktisk var den samme hest. Et godt eksempel på en sådan kunstnerisk fiktion er det berømte maleri af Louis David (1748-1825), der viser Bonapartes overgang over Alperne i 1800 (fig. 7). Som bekendt har David malet dette billede flere gange, enten med hesten isabellafarvet eller som skimmel.

I forbindelse med rekonstruktioner af historiske begivenheder, en digression.

Fig. 5. Den hvide hingst "Le Labrador", som Napoleon red under Ruslandsfelttoget. Maleri af Alexandre Sauerweid i Musée de l'Armée i Paris.

Fig. 6. Napoleons sorte hingst "L'Ingénu", kaldet "Wagram". Maleri af Horace Vernet fra 1813.

Da den franske kunstner Hippolyte Bellange (1800-1866) ville udføre sin akvarel "Napoleon ved Waterloo", havde han fået opgivet, at hestens navn var "Jaffra". Han tegnede derfor denne hest efter naturen for at være autentisk. Desværre havde der været to heste af samme navn i stalden. Den her omtalte var en tyrkisk fuldblodshingst med nummeret 992. Imidlertid havde kejseren redet to heste ved Waterloo; den ene var gråskimlen "Marengo", medens den anden ganske vist hed "Jaffra", men det var en brun silkehåret arabisk hingst med nummeret 29. Dette viser, hvor misledende genfremstillinger kan være, trods de bedste hensigter.

Der sidste maleri, "Scotland for Ever", skyldes den talentfulde engelske malerinde Lady Elisabeth Butler, og skildrer det dramatiske øjeblik ved Waterloo, da 2nd (Royal North British) Dragoons (Scots Greys) raske attackerede det franske infanteri. Dette kraftfulde billede har været med til at popularisere legenden om Scots Greys heltmodige kavaleriangreb. Selv har hun sagt, at der ikke var krig som sådan, hun ville gengive, men begivenhedens "patos og heroisme".

Elisabeth Butler (1846-1933) var en af ►

Digt og sandhed: Det historiske maleri

de mest populære victorianske malere af militærscener, og hun bestræbte sig altid på at skildre sine emner med den største nøjagtighed. Maleriets temperamentsfulde realisme griber straks tilskueren. Rytterskaren i strakt karriere udtrykker en uovervindelig energi af mænd og heste. En romantisk legende om en dramatisk kavaleritæfning.

Maleri fra slagmarken

Vi véd at kunstnerinden faktisk i 1879 havde ladet Scots Greys demonstrere et angreb for at kunne gengive formation og bevægelserne så naturtro som muligt. Men maleriet er fra 1881, et halvt århundrede efter begivenheden. I virkeligheden var det ikke et regelret stormangreb, som maleriet fremstiller det, men et noget improviseret ridt ind i en fjendtlig trossmasse, allerede i opløsning.

Hvad der skete på slagmarken, skal kort beskrives. General-løjtnant Henry Paget Lord Uxbridge kommanderede det britiske svære kavaleri, der bestod af to brigader, Householdbrigaden under Lord Edward Sommerset, og Unionbrigaden ført af Sir William Ponsonby. Scots Greys hørte under sidstnævnte sammen med 1st Royal Dragoons og 6th Ineskillung Dragoons, hver med 6 eskadroner, en effektiv styrke på hved 900 mand. De stod bagved det 92. Regiment, Gordon Highlanders, i en lavning i terrænet.

På dette tidspunkt, den 18. juni 1815, var General Drouet d'Erlons franske armékorps med 4 divisioner hver på 4 regimenter i fremmarch. Tropperne var formerede i massive bataljonskolonner med en front på kun 15 mand, hvilket under omstændighederne ikke var en klog disposition. Avantgarden for general Marcogners division var dannet af det 45. Lineregiment, hvis 1. bataljon førte Ørnen (fanen).

Terræn og krudtrøg gjorde det vanskeligt at skelne styrkernes indbyrdes stilling, og de franske tropper var kun på en afstand af omkring 30 meter fra Gordon Highlanders, da disse uventet sendte en salve ind i den kompakte trossmasse. Der opstod da forvirring, medens det 45. Regiment forsøgte at deployere. General Uxbridge så chancen og besluttede at lancere sit kavaleri. Scots Greys skulle egentlig have dannet Unionbrigadens reserve, men dets chef, oberstløjtnant Inglis Hammilton, lod regimentet avancere gennem Gordon Highlanders ræk-

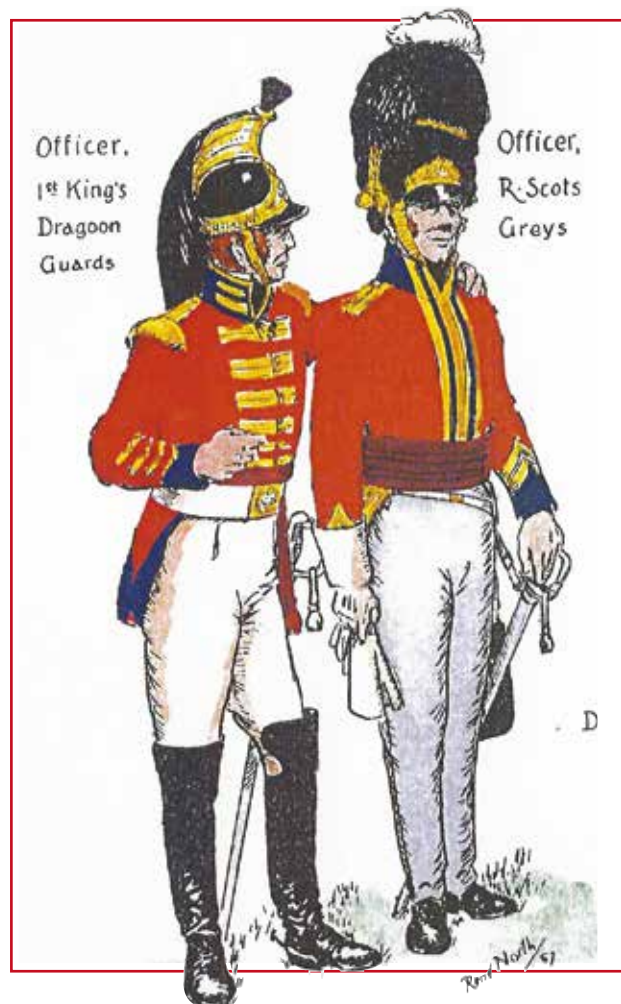

Fig. 7.
Bonaparte på
"La Belle" i
1800. Maleri af
Louis David, nu
i Charlottenburg
Museet i Berlin-
Postdam.

ker og endte 20 meter foran det franske 45. Regiment. Ved synet af fjenden råbte regimentschefen "Now then, Scots Greys, charge!" og satte ufortrødent i galop mod franskmændene, over en hæk, som var det en rævejagt. Resten af regimentet fulgte efter i et improviseret ridt ind i de overraskede franske tropper; engelske historikere beskriver angrebet kritisk som "overscattered". Det var således ikke et regelret kavaleriangreb, som vi ser det på Elisabeth Butlers maleri, men mere et ridt ind i en forvirret menneskemasse.

Det 45. Regimet var totalt uforberedt, alt gik i opløsning; nogle blev hugget ned, andre flygtede. Det var i denne kamp at sergent Edwards fra Scots Greys erobrede bataljonens Ørn (fane)⁵. Scots Greys fortsatte derpå sit fremstød mod det 92. Linjeregiment, som overraskedes og kom i uorden. Samtidig angreb Royal Dragoons med held det ligeledes uforberedte 105. Linjeregiment og erobrede dets Ørn.

Efter denne sejr burde regimentet være vendt tilbage bag de engelske linjer, men entusiasmen havde

taget overhånd. Oberstløjtnant Hamilton råbte ivrigt "Charge! Charge the guns" og fortsatte i strakt galop ned mellem kolonnerne mod fjendens store batterier, fulgt af adskillige af sine mænd. Det kostede ham og mange andre livet. Hermed vendte skæbnen sig, thi i mellemtiden var det franske kavaleri kommet til. Det foretog et storstilet modangreb, som kastede Unionbrigaden på flugt. Medens det 7. Kyrasserregiment senere hævdede æren at have besejret Scots Greys, så skyldtes de fleste faldne det 3. og 4. Lansenerregiments dødelige indhug i de flygtende ryttere.

Den fordel, denne heldige engelske træfning havde vundet, var hermed gået tabt. Wellington havde mistet halvdelen af sit svære kavaleri, en styrke som han havde hårdt brug for i de følgende faser af slaget. Scots Greys selv havde mistet sin chef og talrige døde og sårede. Det kunne derpå kun stille to svage eskadroner på udmattede heste. Denne smukke kavalerifægtning havde således sin skyggeside. Wellington skal have udtalt at kavaleriofficererne styrtede sig uoverlagt over fjenden, "Galloping at everything and galloping back as fast as they galloped on the enemy. They never consider their situation, never considering manoeuvring before an enemy". En pertinent dom, som ved mange lejligheder kunne bruges med

lige ret, både på det engelske som det franske kavaleri.

Også uniformerne bør omtales. Trods Lady Elisabeth Butlers omsorg for at gøre dem så korrekte som muligt, er der forskellige fejl. Efter udsagn af de, der nøje har studeret maleriet in situ, er pelshuen den senere 1822 model. Dette er en forbavsende anakronisme, da navnet "Waterloo" i så tilfælde skulle findes præget på messingpladen, der var fæstet over skiltet⁶. Desuden har huen til feltbrug antageligt været dækket af et voksdugovertræk, ligesom den smukke valdrap snarere hører til gallauniformen. Dertil kommer, at den viste estandard slet ikke var med ved Waterloo, da alle kavaleristandarder var blevet efterladte i Bruxelles. For uniformerne, se fig. 8.

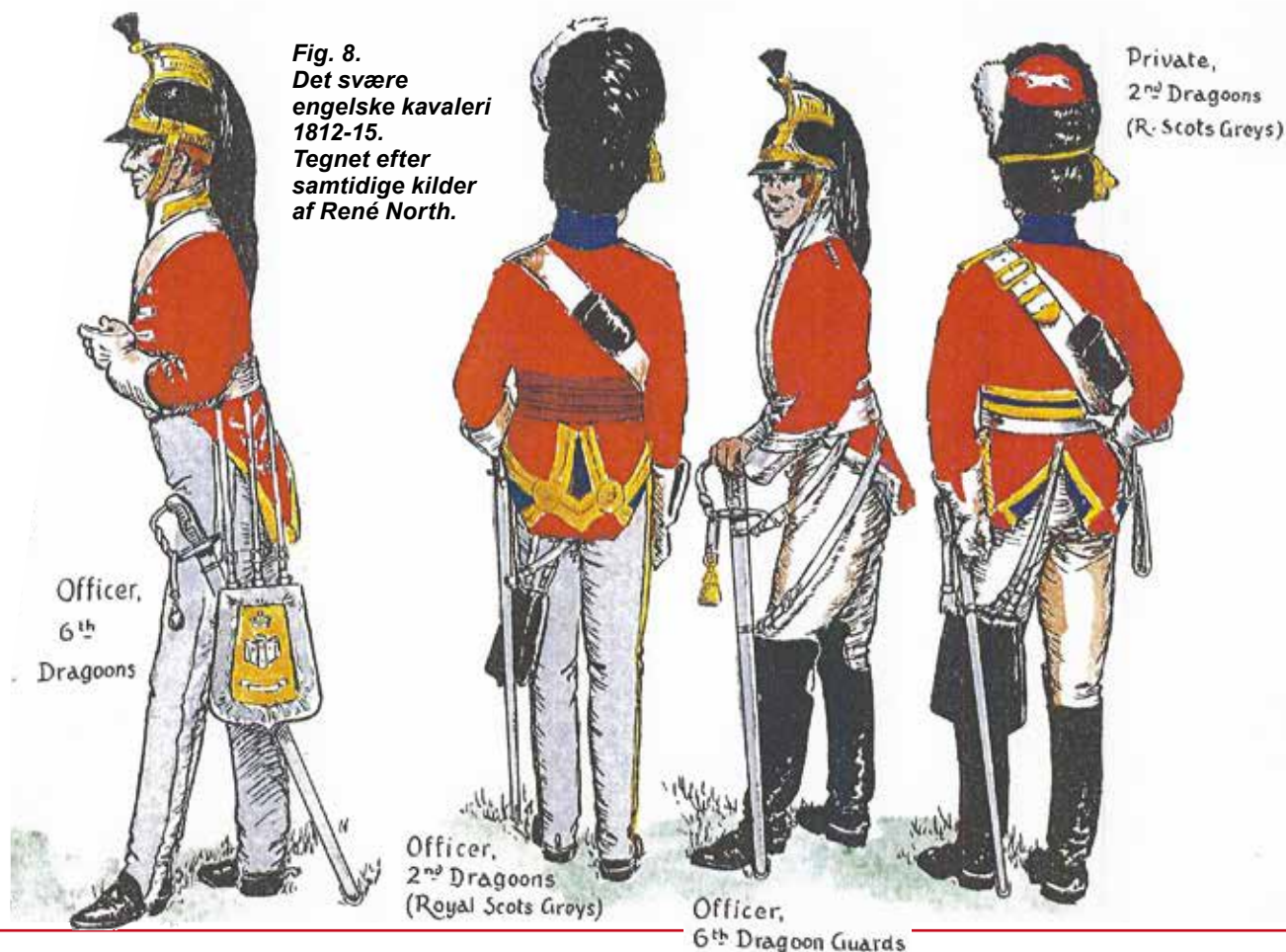
Men maleriets heroisk-romantiske virkning er betagende.

En slutbemærkning

I det ovenstående har jeg søgt at analysere tre berømte militærmalerier, som hver for sig indeholder kraftfulde og mytedannende elementer. Samtidigt har jeg påpeget visse historiske defekter og anakronismer, som kan vildlede selv en ellers velorienteret iagttager. Imidlertid skal det erkendes, at billedkunstens egentlige formål ikke er en pedantisk gengivelse af objektet, men derimod skal appellere til menneskelige følelser. Deri ligger kunstens egenart og storhed. ■

Noter

1. Bortset fra ingeniørofficeren Louis Bader d'Albendre, hvis billede (ofte overset) viser fanen fra det 99. Halvbrigade, har alle andre kunstnere gjort lignende fejl, som f.eks. Bellange og Raffet som viser nationalflagget, Trikoloren.
2. For Napoleons garderobe, se min artikel "Napoleons silhuet" i Chakoten 1997, nr. 1. Ridefrakkerne er i inventaret betegnet "borgerligt tøj" (habit bourgeois). Efter reglementet skulle der anskaffes to nye frakker om året og de skulle holde tre år. Ved sin død på St. Helena efterlod han sig to grå frakker, én grøn og den blå frakke han havde båret ved Marengo.
3. Hestefarver er et interessant emne som F. Källström har behandlet i en artikelserie i Chakoten 1960 nr. 4 og 1961 nr. 7, 9, 11.
4. "Napoleons hest". Først udgivet i Chakoten, 1951 nr. 12 samt 1952, nr. 1-2. Genoptrykt i Chakoten 1985 nr. 4. Ove Clausen var medstifter af foreningen og stor kender af revolutions- og napoleonstiden.
5. Det var det 45. Linjeregiments Ørn, som sergent Charles havde erobret; han blev senere forfremmet til underløjtnant i en veteranbataljon. Ved samme angreb erobrede kaptajn Clark-Kennedy fra 1. Royal Dragoons 105. Linjeregiments Ørn. Begge faner eksisterer i dag, den første i Scottish United Services Museum, den anden i National Army Museum, London. Disse ørne var de eneste, som den franske hær mistede ved Waterloo.
6. Denne analyse er bekræftet af den tidligere direktør for Scottish United Services Museum Mr. Thorburn og hans kollega Mr. Boag. Se artiklen i "Carnet de la Sabretache" (Paris), nr. 24, 1974, side 105 ff.

Napoleons hest bliver sat i stand

En af Napoleons favoritheste, Le Vizir, kommer nu atter til ære og værdighed

På Musée de l'Armée i Paris bliver hesten restaureret af to eksperter i udstoppede dyr.

Da hesten døde i 1826, fem år efter Napoleons død, sørgede en officer i de kejserlige stalde, Léon de Chanlaire, for, at hesten blev udstoppet. I den turbulente periode frygtede Chanlaire, at folk ville

Det var ikke Le Vizir, som Napoleon red på i Slaget ved Waterloo, fordi den på det tidspunkt var blevet for gammel og derfor sat på græs.

blev den igen udstoppet og udstillet af Manchester Natural History Society i 1843. Le Vizir blev bragt tilbage til Frankrig i 1868, da Napoleon Bonapartes

gå til angreb på hesten, og for at sikre den, solgte han den til englænderen William Clark, der boede i det nordlige Frankrig. Clark fik hesten smuglet til England i 1839, men inden overfarten blev fyldt i hesten taget ud, så den kunne pakkes ned i en rejsekuffert og dermed undgå toldernes opmærksomhed. Da hesten var ført sikkert til England,

nevø, Napoleon 3., var ved magten som Frankrigs sidste kejser. På det tidspunkt havde alt med tilknytning til Napoleon 1. påny interesse. Efter Tysklands sejr over Frankrig og Napoleon 3.'s fald i 1870, blev Le Vizir anbragt i et lagerrum på Louvre, hvor den forblev, til den tre årtier senere blev overført til Musée de l'Armée.

Ny viden om søhelten Niels Juel

Mere end 300 år efter admiralens død retter en ny bog om Niels Juel og hans gravmonument op på flere fejlopfattelser, bl.a. om en verdensberømt dansk medalje og et relief af det berømte søslag ved Køge Bugt.

Man kan finde søheltens imponerende gravmonument i Holmens Kirke i København. Gravmælet består af en buste af Niels Juel flankeret af en række fantastiske relieffer til begge sider, der viser søheltens mest berømte slag. Det er netop et af reliefferne, der nu har fået en faktisk korrektion.

I mere end 300 år har man ved en fejl identificeret relieffet ved bustens

højre skulder som en visning af Slaget ved Kolberger Heide. Det er ikke korrekt. Der er i stedet tale om Slaget ved Køge Bugt.

Netop Slaget ved Køge Bugt under Skånske krig (1675-1679) var med til at cementere Niels Juels status som national søhelt, da han overlegent sikrede Danmark en sejr over arvefjenden Sverige. Kong Christian 5., der var en stor beundrer af Niels Juel og hans militærstrategiske evner, lod Køge Bugt-triumfen blive motiv på en række prægtige medaljer af det pureste guld.

Den store Køge Bugt-medalje har imidlertid nogle fejl på medaljens ene

side, som er blevet forsøgt rettet ved at lægge et ekstra lagt guld ovenpå. Årsagen var formentlig, at når man fremstillede en medalje, hvortil medaljestøberen fik 661 gram guld af kongen, kunne man kun levere noget, som var perfekt. Medaljen er ikke blot blevet berømt for sin imponerende størrelse, men den fremhæves også for sin uovertrufne teknik.

Bogen "En søhelt i sten. Omkring Niels Juel og hans gravmonument i Holmens Kirke" er redigeret af Birgitte Bøggild Johansen, Nationalmuseet, og er udgivet af Nationalmuseet. H.D.

Bagsiden af den store Køge Bugt-medalje, der viser det berømte søslag. Guldmedaljen måler 128 mm og vejer 661 gram.

Niels Juels gravkapel i Holmens Kirke med begravelsesfaner og sarkofag for ham selv, hustruen Margrethe Ulfeldt, sønnen Knud Juel og svigersønnen Gregers Juel.

Tirpitz-museum tager form

Det nye Tirpitz-museum i Blåvand er tegnet af Bjarke Ingels Group. Her vises en model af museet ved nattefide.

Stillingen ved Blåvand var en tung kanonstilling, der skulle beskytte indsejlingen til Esbjerg Havn med to gange to dobbelte 38 cm skibskanoner med en rækkevidde på 55 km. Kanonstillingen skulle efter planen have stået klar i september 1945, men krigen slutte-

de, inden anlægget stod helt færdigt.

Tirpitz-stillingen bliver en del af et nyt museum, tegnet af det berømte danske arkitektfirma BIG-Bjarke Ingels Group, som Museet for Varde By og Omegn er ved at opføre. Museet skal efter planen være klart til at åbne i 2017.

Stedet skal rumme fire museumsudstillinger i én bygning: Danmarks Ravmuseum, Histolarium Blåvand, rum til særudstillinger og kunst-udstillinger – og så altså en ny og bedre udstilling om Tirpitz-bunkeren. ■

Bombefly i Kalundborg

B17-bombeflyet Mad Money II måtte den 4. januar 1944 nødlande stærkt beskadiget på spidsen af Asnæs-halvøen ved Kalundborg efter en bombemission til Kiel.

Med kun én motor intakt fik kaptajn William Kaczaraba bakset den store maskine med 10 mand ombord ned over stranden og op på en mark på sydsiden af Asnæs.

Nu er Mad Money II kommet på museum – eller rettere det, der er tilbage af det. Kalundborg Museum viser på en permanent udstilling bl.a. et udvalg af smeltede metaldele og andre vragdele, en masse patronhylstre, en af flyets ilttanke til brug i store højder og ikke

mindst en Browning M2-maskinkanon. Flyet havde 11 maskinkanoner, men den ene blev stjålet, da resterne af flyet stod på banegården i Kalundborg, og den er først for nyligt dukket op igen.

Besætningen på Mad Money II's sidste togt er velbeskrevet, takket være Neal B. Dillon, svoger til tårnskytten John Honeycutt. Han nedskrev efter grundig research besætningens historie på opfordring fra sin svoger, og bogen "A Dying Breed" blev udgivet i 2002. ■

B17-bombeflyet Mad Money II måtte den 4. januar 1944 nødlande stærkt beskadiget på spidsen af Asnæs-halvøen ved Kalundborg efter en bombemission til Kiel.

Foto: Finn Hillmose

Mosedø Fort

Penge til rigtige våben

Greve Museums Venner har af fondene bag Sjællandske Medier fået et legat på 25.000 kr. Pengene skal gå til at udskifte modelvåben med rigtige våben og øge den autentiske oplevelse på Mosedø Fort, Danmark 1914-18, hvor foreningen har frivillige, der agerer soldater, gullaschbaroner og meget mere fra 1. verdenskrig.

Greve Museums Venner vil anskaffe tre Remington-geværer, to styk Krag-Jørgensen-geværer og et styk Madsen-maskingevær. ■

Siden sidst ...

100 året for Sommeoffensiven, juli til oktober 1916

Overlevende soldater fra
9th Scottish Division
returnerer fra kampene ved
Delville Wood i juli 1916.

Emnet for medlemsmødet i maj var
det store drama ved Somme i 1916

Emnet for medlemsmødet i maj var det store drama ved Somme i 1916.

På den lune forårsdag tryllebandt Steen Jensen os under en bred medlemsdeltagelse med det store drama ved Somme: 1. juli-18. oktober 1916 med fokus på den britiske hær, især slaget ved Delville Wood. Aftenen udfoldede sig gennem et omfattende foredrag understøttet af medbragt militaria i form af relevante våben og uniformer samt udgivne værker. Planlægningen og gennemførelsen af aftenen var endog meget imponerende

Under de øverste britiske chefer French og derefter Haig blev operationernes forløb og afslutning helt anderledes end de oprindelige britiske politiske mål: at have fred i Europa, så der ikke skulle blive behov for britisk landmilitært engagement. Storbritannien ville basalt tjene penge på fred og global maritim styrke.

Heroverfor stod den seneste udgave af den tyske Schlieffen Plan fra 1905 og viljen til at bruge 1,5 mio. mand på den ønskede offensiv.

Nok var briterne skeptiske, men til indfrielse af forpligtelsen over for Belgien stillede de med seks divisioner i ekspeditionsstyrken – i begyndelsen deployeret ved Mons og efterfølgende med stabilisering af fronten vest for Lille. Imens tyskerne befæstede stærkt

og defensivt i højt terræn, indrettede briterne sig i lavt terræn og stiledede mod angreb herfra.

Den britiske hær udgjordes af en stående styrke på 120.000 mand, frivillige på 250.000 mand og 380.000 mand af militsen.

Uniformer og udrustning

Efter krigsudbruddet formerede Lord Kitchener armégruppen til i december 1914 at tælle 1,1 mio. mand. De 40 divisioner i fire arméer og reservearme byggede på tropper fra store dele af imperiet – også derfor er verdenskrigsdimensionen rigtig.

Tabene blev imidlertid voldsomme og androg ca. 40% af armégruppen i form af især industri- og landarbejdere. Også officerskorpset blev decimeret med det sociale resultat, at den højere middelklasse typisk rykkede op i officersbestallingerne, efterhånden som talrige adelige officerer og arvinger til godserne blev sendt hjem i kister.

Steen gennemgik omhyggeligt uniformer og udrustning med ændringerne fra 1915, hvor gasmasker og regnslag kom til. Allerede året før kom læderudstyr

til, fordi webbing slap op. På samme vis fik vi forståelse for muligheder og begrænsninger i håndvåben og artilleri. Meget alvorligt blev det naturligvis, da ammunition var såvel mangelfuld som fejlbehæftet.

Overraskende er det muligvis, at først i juli 1915 udmøntedes en strategi med det formål at kombinere et fransk-britisk pres på de tyske tropper. Imidlertid svækkedes Frankrig i udførelsen heraf, da de tyske angreb på Verdun startede netop da.

Meget udførligt viste Steen, hvorledes de gennemtænkte tyske forsvarsstillinger viste deres værd. Selvom briterne indledte med 4-5 dages artilleriforberejdelse og angreb massivt, blev det til langstrakte kampe og med små erobringer over en 25 km. lang frontlinje, alt imens tyskerne løbende gravede sig ned. Meget dramatiske kampe udspillede sig om Delville Wood, som South African Brigade fastholdt. Det er anslået, at de samlede britiske tab den 1. juli var 60.000 mand!

I det større perspektiv er det nok tankevækkende, at briterne med disse substansielle tab vandt et mindre nu fuldstændigt raseret landområde; og at tyskerne kom tilbage og generobrede i 1918!
HCW

Filmen fra 1916 om Slaget ved Somme

Selskabets kasserer, Steen Jensen, havde på to medlemsmøder før og efter sommerferien sat Somme-offensiven fra juli til oktober 1916 på dagsordenen. Efter at have fortalt om baggrunden og den operative planlægning op til slaget på mødet i maj, viste han på augustmødet Imperial War Museums film ”The Battle of the Somme 1916”.

Da filmen kom op i de britiske biografer i 1916, blev den i løbet af de første tre måneder set af omkring 20 mio. mennesker i Storbritannien og Irland.

Filmen blev optaget af to fotografer, Geoffrey Malins og J.B. McDowell. De optog filmsekvenserne i dagene mellem den 5. juni og 9. juli 1916, og filmen viser de forskellige stadier i planlægningen og klargøringen af hæren til Slaget ved Somme.

Ifølge Toby Haggith, der er Senior Curator ved Imperial War Museum, er filmen helt klart en propagandafilm, selv om den er fotograferet og præsenteret på samme måde, som man ser det ved dokumentarfilm. Filmen blev optaget for at imødekomme et udbredt ønske i den britiske befolkning om at se nyheder og især billeder fra slagmarken. Filmen skulle skabe opbakning til krigen, ikke mindst inden for fremstillingen af ammunition, og de britiske soldater vises som velnærede, der udviste respekt for fanger, som blev behandlet godt.

Filmens opbygning

Filmen er bygget op, så man først ser forberedelserne til infanteriets angreb,

derefter ser man angrebet den 1. juli 1916 og den sidste del viser slagets følger. For at give så mange seere som muligt mulighed for at spotte sin mand, kæreste eller anden nærtstående person sørgede fotografene for at få flest mulige ansigter med i filmen, og fotografene opfordrede ofte soldaterne til at vende sig mod kameraet.

Teksterne mellem de enkelte afsnit i filmen spiller en stor rolle

De blev skrevet af Krigsministeriet og byder på kommentarer, fremhæver vigtige detaljer, vejleder publikum til at udvise den rette reaktion, ligesom teksterne fremhæver de propaganda-mæssige budskaber.

Historikere anslår, at kun en ganske lille del af filmen er instrueret. Faktisk anslås kun omkring 90 sekunder af filmen til at være instrueret, resten er optaget som ved dokumentarfilm generelt. Filmen viser både sårede og døde soldater, og ifølge Toby Haggith gør visningen af døde britiske soldater filmen unik i britisk dokumentarfilms historie.

Filmen blev først vist for krigsminister David Lloyd George i august 1916 ved en privat fremvisning, og den første offentlige fremvisning af filmen skete i Scala Theatre i Soho i London få dage senere.

Filmens store betydning understreges af, at UNESCO i 2005 optog filmen i registret Memory of the World, som omfatter dokumenter, der vurderes at have betydning for hele verden. *H.D.*

Soldater fra Royal Warwickshire Regiment hviler ud efter et angreb i juli 1916. Imperial War Museum London.

For 300 år siden

Slaget ved Dynekilen 1716. Malet af Carl Neumann.

Tordenskiolds triumf ved Dynekilen

Søslaget ved Dynekilen fandt sted den 8. juli 1716 under Store Nordiske Krig. Slaget stod mellem en dansk-norsk styrke under kommando af den 25-årige kaptajn Peter Wessel, som året før var blevet adlet under navnet Tordenskiold, og en svensk transportflåde.

Den svenske kong Karl 12. havde opslået sit hovedkvarter i Skåne, hvor det var hans plan at angribe Sjælland. Men isen brød op, og i stedet planlagde han, hvad der skulle blive hans sidste felttog: Den erobring af Norge, som skulle erstatte, hvad Sverige havde tabt af nordtyske og baltiske provinser.

I det tidlige forår 1716 rykkede den svenske hær fra Göteborg ind over den norske grænse og besatte Kristiania. Karl 12. måtte imidlertid trække sig tilbage til Frederikshald, hvor han begyndte en regulær belejring af den vigtige grænsefæstning Frederiksten. Hans belejringsmateriel var ombord på en flåde af småskibe, som var nået frem til bunden af den lange fjord Dynekilen kun 20 km fra Frederikshald.

Men det svenske belejringsartilleri nåede aldrig frem. Tidligt om morgenen den 8. juli stod en lille dansk styrke på to fregatter og fem mindre fartøjer under kommando af Tordenskiold ind gennem den smalle fjord. Angrebet kom helt uventet. De svenske fartøjer blev enten sænket eller ført bort som bytte. Og allerede efter drog Karl 12. den militære konklusion at trække sig ud af Norge. Slaget er et af de mest kendte i nordisk krigshistorie.

Historikeren og Tordenskiold-kenderen Dan H. Andersen vurderer, at alle fra Tordenskiold og ned synes at have kæmpet fremragende og tappert, og at Tordenskiolds fordel var, at fronten var nogenlunde kort og antallet af skibe begrænset, så han kunne opretholde kontrollen og kommandoen over slagets gang. Det var desuden vigtigt, at de fleste undergivne officerer havde erfaring fra lignende operationer under Sehested i Binnenwasser året før. *H.D.*

Fortid og nutid mødes atter på Gladsaxefortet

Befæstningsdagen på Gladsaxefortet den 25. september 2016 kl. 11-15.

Dagen starter med Flyverhjemmeværnets Tambourkorps Københavns indmarch på pladsen foran fortet, inden der kl. 11.00 er flaghejsning og appel samt velkomst til indbudte gæster.

Derefter vil de faste udstillinger være åbne frem til kl. 15.00.

■ Soldaterliv anno 1916 med mandskab fra fodfolket og fæstningsartilleriet i datidens uniformer og udrustning samt soldatens tornyster med skiftetøj, barber- og pudsegrej, hvor der også vises, hvad soldaterne fik at spise, og hvad soldaterlønnen var i 1916.

■ Forbindingspladsen anno 1916 med ambulancefolk og sygeplejerske fra 11. Bataljon byder på smkning af "sår" og "den sårede soldat".

■ Hjemmeværnskompagni "Hjortespring" fremviser Hjemmeværnet anno 2016 med uniformering, udrustning, radioudstyr og køretøjer.

■ Militærkøretøjsklubben fra Næstved fremviser gamle militære køretøjer fra 2. verdenskrig.

■ Dagen igennem kan der købes kaffe/the/kage i "Krudtcafeen" og på Kogepladsen i teltlejren, hvor kaptajn Valentiners kogespande er i funktion.

I løbet af dagen vil der være nogle faste programpunkter

■ Kl. 11.30 til kl. 14.30 er der omvisning på Gladsaxefortet, gratis billetter fås i Hjemmeværnets udstilling – fortet er kun åbent denne ene dag om året.

■ Kl. 11.45 og kl. 13.30 viser Hjemmeværnskompagni Hjortespring eksempler på deres opgaver anno 2016.

■ Kl. 12.00 spiller Hærhjemmeværnets Musikkorps "Nordsjælland" op med populære melodier.

■ Og endelig kl. 13.45 den store Signaløvelse anno 1916 med brevduerne, horn- og lyssignaler, cykelordonnans samt udlagte felttelefoner og afhentning af sårede.

■ Kl. 15.00 bliver der blæst retræte og flaget nedhales.

Dagen arrangeres af Dansk Militærhistorisk Selskabs/1914-gruppe og Hjemmeværnskompagni "Hjortespring".

På gensyn.

Inge Hansen

Mødekalender 2016-2017

Dansk Militærhistorisk Selskab

Alle onsdagsmøder åbner kl. 18.15, og de annoncerede programpunkter (foredrag eller andet) starter kl. 19.30.

Med mindre andet er angivet, finder medlemsmøderne sted på Rødovregård, Kirkesvinget 1, Rødovre.

7. september

Filmaften: "Kampf um Norwegen"

Tysk film fra 1940 om invasionen af Norge.

Produceret af Dr. Martin Rikli, UFA, for Oberkommando der Wehrmacht. Norske undertekster. Spilletid ca. en time. Filmen blev af ukendte årsager aldrig vist i Tyskland. Filmen giver et billede af det nøje planlagte felttog gennem Norge set med tyske øjne.

Billede fra en tysk propagandafilm om invasionen af Norge i 1940.

5. oktober

Den russiske general Goudime-Levkovitj' samling på Tøjhusmuseet

Militærhistoriker, museumsinspektør på Tøjhusmuseet, Jakob Seerup, vil fortælle om et spændende og for mange ukendt kapitel af russisk historie.

Pavel Goudime-Levkovitj (1873-1953) var af gammel russisk adelsslægt og

blev uddannet fra Ruslands fornemste officersskole, Pageskolen i Skt. Petersborg. Han opbyggede gennem årene en imponerende samling af primært russiske militære uniformer og relaterede genstande fra perioden før den russiske revolution i 1917. I 1942 blev samlingen overdraget til Tøjhusmuseet af generalen selv. Jakob Seerup har i flere år arbejdet med samlingen.

Jakob Seerup med en russisk uniform fra general Goudime-Levkovitj' samling på Tøjhusmuseet.

2. november

Hyggemøde og anvisningssalg

Med mange figurer og interessante gamle bøger. De, der har meddelt mailadresser, får lister over det udbudte tilsendt pr. mail, ligesom listen lægges på Chakotens hjemmeside senest 14 dage før anvisningssalget. De, der ikke har opgivet mailadresse, kan få tilsendt liste over det udbudte mod at indsende en A4 kuvert forsynet med adresse og kr. 8,00 i porto til Christian Raun, Carl Bernhardsvej 17, 3.th., 1817 Frederiksberg C. Bud kan sendes via e-mail til christian@raun.dk. Medlemmer af Figurina Danica er velkomne til at deltage eller byde pr. mail eller post.

Lørdag 3. december

Selskabets julemøde med årskonkurrence kl. 18.30 på Rødovregård

Af hensyn til bestilling af smørrebrød m.v. bedes deltagere senest den 20. november tilmelde sig hos: Aksel Wil-lumsen, tlf. 32 54 01 77, E-mail: aksel@corfitz.com.

Selskabets medlemmer opfordres til

at invitere ægtefælle/samlever samt børn og børnebørn med til det populære arrangement.

Mellem kl. 17.30 og 18.30 er der indskrivning og opstilling til konkurrencen. Kl. 19.15 starter mødet med præsidentens velkomst, smørrebrød, øl, vin og vand. Hertil kommer julehygge, kaffe og kage. Pris for deltagelse er kr. 125 for voksne og kr. 50 for børn under 15 år.

2017

Onsdag 4. januar

Hyggemøde

Det nye år starter med et hyggemøde. Kom og få en snak med ligesindede om nyanskaffelser, fortæl f.eks. kort om en ting, du er rigtig glad for at have, fortæl om dine ønsker, om nye ting og søg oplysninger blandt de andre medlemmer, vis eventuelt billeder om dit interessefelt (gerne elektronisk).

Onsdag 1. februar

WORKSHOP om figurer, opstillinger og bygning af dioramaer

Medlemmerne opfordres til at medbringe eksempler. Hel- og halvfærdige produkter. Fortælle lidt om egne metoder og dele viden og evt. problemer med os andre.

Christian Raun og Lasse Hyllemose vil vise opbygning af dioramaer, materialer og konstruktioner.

Onsdag 1. marts

Aftenen står i Den Lille Korporals tegn. Et foredrag om Napoleon kræver ikke yderligere præsentation

Vort mangeårige medlem, den store dioramamester Svend Nielsen, er også kendt som en stor napoleonskender. Det er efterhånden rigtig mange år siden faktisk alt for mange, at han sidst bjergtog os med sin viden om Napoleon. Men de, der oplevede det, glemmer det aldrig. Kom og lyt til historien og anekdoterne og lad dig indfange af Svends vitale fortællelyst.

Onsdag 5. april

Generalforsamling kl. 19.30 i Rødovregaard

Dagsorden i henhold til vedtægterne.

Efter børsen er der generalforsamling. Til børsen opfordres medlemmerne til at sætte effekter til salg. Børsen starter kl. 18.15, og alle er velkomne til at medbringe og sælge, hvad de har på reoler og hylder hjemme. Her er mulighed for at kombinere en rask oprydning af alt det,

du har mistet interessen for, med ny køb. Listen over effekter til dagens anvisningssalg vil kunne ses på hjemmesiden 14 dage før anvisningssalget.

Medlemmer, der ikke kan være til stede, kan aftale med et tilstedeværende medlem, at denne byder på den fraværendes vegne, eller der kan fremsendes et skriftligt bud til Christian Raun, Carl Bernhards Vej 17, 3.th. 1817 Frederiksberg C telefon 26 82 08 22 eller e-mail: christian@raun.dk. Eventuelle bud skal være fremme senest dagen før anvisningssalget kl. 16.00.

Onsdag 3. maj

Fusiliers Marines oprettelse og kampene om DIXMUIDE 1914

Selskabets medlem, Niels Blangsted, vil indføre os i en til formålet oprettet fransk marineenhed, der fik en afgørende rolle i Første Verdenskrig. Enhedens organisation, uniformering og indsats på Vestfronten vil blive behandlet.

Belgiske soldater gør klar til kamp mod angribende tyske soldater.

Desuden vil foredragsholderen som inspiration til at gå i dybden med emnet anvende "et sæt tinsoldater". Researchen om temaet førte yderligere til et krigsspil med 54 mm figurer, som kort vil blive gennemgået. På denne måde bliver der gennem præsentationen lejlighed til at få en fornemmelse af, hvorledes historie, figurer og spil kan kobles sammen til forståelse af fortiden.

Årskonkurrencen 2016

Der er følgende 6 kategorier i årskonkurrencen:

- 1) Legetøjsfigurer (alle størrelser).
- 2) Enkeltfigur /rytterfigur op til 65mm (runde – flade).
- 3) Enkeltfigur/rytterfigur over 65mm (runde – flade).
- 4) Figurgrupper/vignetter (max. 4 figurer, alle størrelser, runde og flade).
- 5) Dioramaer og opstillinger.
- 6) Fra det hjemlige skatkammer.

Chakoten

Dansk Militærhistorisk Selskab

Protector

Hans Kongelige Højhed
Prins Joachim

Bestyrelse

Præsident
Hans Chr. Wolter
Violvej 36, 3500 Værløse
Tlf. 4448 4342
wol@newmail.dk

Vicepræsident

Christian Raun
Tlf. 3331 2122
c.raun@webspeed.dk

Kasserer, indmeldelse og
adresseændringer
Otto Steen Jensen
Tlf. 4825 1883

chakoten.kasserer@gmail.com

Anvisningssalg

Aksel Willumsen
Tlf. 3254 0177
aksel@corfitz.com

Selskabets hjemmeside

www.chakoten.dk

Tidsskriftet Chakoten

Tidsskriftet udkommer 4 gange
årligt og udgives af Dansk
Militærhistorisk Selskab

Redaktion

Ansvarshavende redaktør

Henrik Denman
Skovbovængets Allé 28
4000 Roskilde
Tlf. 4632 5352
henrik.denman@mail.dk

Layout og billedbehandling

Finn Hillmose
hillmose@mail.dk

Abonnement

Når man melder sig ind i Selskabet,
er abonnementet inkluderet.
Kontingent for 2016
er kr. 375,00

Bank reg. nr. 1551 konto 655-4873

CVR-nr. 31148448

Tryk

Rosendahls A/S
6715 Esbjerg N

CHAKOTEN
ISSN 0901-4799

Du kan læse mødeprogrammet
for Dansk Militaria Forening
på Chakotens hjemmeside
www.chakoten.dk

Slaget ved Albuera 1811

Af Henrik Denman

"Steady the Drums and Fifes, 57th Reg., Albuera", malet af Lady Butler.

"The Flag Battle of Albuera, Albuera, May 16, 1811" af den engelske maler William Barnes Wollen (1857–1936).

Franske og engelske soldater i kamp ved Albuera. Malet af Richard Simkin.

Slaget ved Albuera i Spanien fandt sted den 16. maj 1811. Med omkring 35.000 britiske, portugisiske og spanske tropper marcherede Sir William Carr Beresford mod byen Albuera for at kæmpe mod en fransk styrke på ca. 25.000 mand under ledelse af marchal Jean-de-Dieu Soult. Byen Albuera ligger på vestsiden af Albuera-floden, og Beresford besatte byen og placerede brigader rundt omkring byen. Det var Beresfords forventning, at Soult ville angribe byen direkte, og det så da i første omgang også ud til, at det var den franske generals plan, da byen blev angrebet af seks franske infanteribataljoner med støtte af kavaleri og

artilleri. Soult havde dog en helt anden plan, da han satte et angreb ind på Beresfords højre flanke. Som svar på Soults angreb beordrede Beresford sine styrker frem mod den franske hær. I det bitre slag flygtede Beresfords allierede tropper fra slagmarken, men hans 9.000 infanterister holdt stand og slog det franske angreb tilbage. Slaget varede i næsten seks timer, og voldsomme regnskyl gjorde det umuligt at fortsætte kampen. Inden daggry den 18. maj begyndte den franske hær at trække sig tilbage. Slaget var det blodigste i krigen på Den Iberiske Halvø. I slaget døde ca. 8.000 franske soldater, mens den allierede hær havde omkring 6.000 tab.

Engelsk stik af Heath fra Slaget ved Albuera, hvor man ser general Beresford i kamp med en polsk lansener. Fra Jenkins "The Martial Achievements of Great Britain and Her Allies" (London 1814).

